

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Michaela Šidlová

**Milostná lyrika v recepci středoškolských
studentů**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jaroslav Vala, Ph. D.

OLOMOUC 2010

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 30. 6. 2010

Michaela Šidlová

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Jaroslavu Valovi, Ph.D. za pomoc a laskavé vedení mé práce.

OBSAH

Úvod.....	6
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Lyrika.....	9
2. Milostná lyrika.....	10
2.1. Počátky milostné lyriky.....	10
2.2. Středověká milostná lyrika.....	11
2.2.1. Charakteristika středověké milostné lyriky.....	11
2.2.2. Žánry a tvary středověké milostné lyriky.....	13
2.2.3. Shrnutí.....	17
3. Moderní styl a moderní skutečnost.....	18
3.1. Styl poezie.....	19
3.2. Čím je báseň velká.....	20
3.3. Potřeba umění.....	22
4. Přístupy k básni.....	25
4.1. Modely recepce.....	28
5. Interpretace básní.....	31
6. Práce s básní ve škole.....	33
6.1. K čemu potřebujeme lyriku.....	33
6.2. Jak se školáci mohou naučit psát poezii.....	36
7. Výzkumy dětského čtenářství.....	38
PRAKTICKÁ ČÁST	
8. Milostná lyrika v recepci středoškolských studentů - výzkum.....	49
8.1. Úvod – charakteristika výzkumu, dotazník, cíl a hypotézy.....	50
8.2. Vlastní vyhodnocení výzkumu.....	53

8.2.1. Vyhodnocení výsledků třídy sexta A.....	53
8.2.2. Vyhodnocení doplňujících otázek ukazujících oblíbenost četby a poezie.....	56
8.2.3. Vyhodnocení výsledků týkajících se jednotlivých ukázek básní od různých autorů a z různých období.....	60
8.2.4 Vyhodnocení výsledků třídy septima A.....	66
8.2.5. Vyhodnocení doplňujících otázek ukazujících oblíbenost četby a poezie.....	68
8.2.6. Vyhodnocení výsledků týkajících se jednotlivých ukázek básní od různých autorů a z různých období.....	73
8.2.7. Vyhodnocení výsledků třídy kvinta B.....	79
8.2.8. Vyhodnocení doplňujících otázek ukazujících oblíbenost četby a poezie.....	79
8.2.9. Vyhodnocení výsledků týkajících se jednotlivých ukázek básní od různých autorů a z různých období.....	80
8.3. Shrnutí výsledků výzkumu.....	84
9. Ukázky milostných básní od současných středoškoláků.....	86
Závěr.....	89
Přílohy.....	91
Seznam použité literatury.....	95
Seznam zkratk.....	99
Anotace.....	100

ÚVOD

Milan Kundera (1929)

Ukolébavka, kterou zpívá žena svému muži

Spi, miláčku. Vždyť naše láska je velký jabloňový sad.

Zde dřevo stromů tiše prská,

zde se ti bude sladce spát.

Spi, miláčku. To, co bys žil,

v mé náruči se stává snem.

Nad čím bys ruce zalomil,

spatříš jak pod zamženým sklem.

Velikou chůzi nech si zdát.

S podíla kdosi dlouho hřímá.

Obviňuje tě. Musíš vstát.

Jsi nyní terč a pod očima

jak terč i černé kruhy máš.

Bráníš se: - Co jsem udělal?

Ať svědčí o mně, kdo mne znal! –

Přítel, jež od dětství už znáš,

hledí však cize, studeně

jak ze zdi okno zazděné.

Tu zradu nech si sladce zdát

a neboj se, to jenom sad,

vypráví ti své divné zkazky.

Jen spi. Ty nemusíš se bát.

Jsi v náruči mé širé lásky.

.....

Miláčku, nemluv. Musíš spát.¹

¹ HOZNAUER, K. a kol. *Čítanka pro 4.ročník středních škol*. 1.vyd. Praha: Fortuna, 1991. str.116. ISBN 80-85298-27-9.

Tématem mé diplomové práce je „Milostná lyrika v recepci středoškolských studentů“. Hlavním cílem bylo zjistit, jak dnešní mládež vnímá poezii, jaký k ní má vztah a jestli se mezi středoškoláky najdou tací, jež čtení poezie, v našem případě milostné lyriky, baví a dokáží proniknout do hlouby básnickových veršů. Také jsem byla zvědavá, zda se mezi naší mládeží ještě najdou i horliví tvůrci milostných veršů jako vyznání jejich lásky svému protějšku.

Žijeme totiž v době moderních vynálezů, jež se staly středem našeho zájmu. Počítače, iPody, internet, mobilní telefony, MP3 přehrávače a spousta dalších jsou věcmi, které nás zajímají více než četba milostné poezie a natož pak tvorba milostných veršů. Četba kvalitní literatury ustupuje do pozadí. Je třeba, abychom my, budoucí pedagogové, se pokusili s touto skutečností alespoň trochu bojovat a motivovali žáky k tomu sáhnout po knize poezie nebo prózy .

„Četbou umělecké literatury dítě zmnožuje svůj pohled na svět, obohacuje svůj život emocionálně a esteticky- literární obrazy podněcují představivost a fantazii čtenáře, jsou výzvou k hodnocení zobrazovaného, provokují citové prožívání, ale formují i mravní vědomí a racionálně podložené postoje.“¹

Diplomovou práci jsem rozdělila na dvě hlavní části, teoretickou a praktickou, z nichž každá má své podkapitoly.

V teoretické části se zabývám vývojem milostné lyriky, jejími význanými obdobími, moderním stylem poezie, jak žáci přistupují k poezii a k její interpretaci. Dále jsem se zajímala o to, jak pracují s básní ve škole a jak je možné žáky naučit psát poezii. Svoji pozornost jsem také věnovala studiu již dříve realizovaných výzkumů zabývajících se čtenářstvím.

¹ LEDERBUCHOVÁ, L. *Dítě a kniha- O čtenářství jedenáctiletých*. 1.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. str. 7. ISBN 80-86898-01-6.

Praktická část se zabývá již samotným průzkumem mezi středoškoláky na Gymnáziu Jakuba Škody v Přerově. V několika třídách jsem studentům předložila k vyplnění mnou vytvořený dotazník s ukázkami milostné lyriky a s doplňujícími otázkami, na jejichž základě jsem realizovala následné vyhodnocení. Nakonec jsem provedla celkové shrnutí současné situace, jak studenti vnímají poezii a milostnou lyriku. Do praktické části jsem rovněž zahrнула ukázkou několika studentských básní, které jsem získala v průběhu výzkumu. Vybrala jsem pro mne ty nejzajímavější a snažila jsem se je následně detailněji analyzovat.

Milostná lyrika je mi osobně blízká, jelikož i já jsem jako středoškolský student psala milostné básně. Ve většině případů mi motivací byla láska k nějakému chlapci. Všechny mé „výtvary“ jsem poctivě sbírala a jednu ze svých básní zde uvádím jako příklad.

Písmo

V písmu je psáno:

„Proste a bude Vám dáno.“

A já prosím co mohu jen,

chci tě tu u sebe mít.

Kdy se mi splní ten můj sen,

že jen s Tebou chci být?

Chci se pouhou chvíli

do Tvých očí dívat,

mé srdce umírá touhou

opět Tě hladit a líbat.

Snad vzpomeneš si na mě jen

I v této uspěchané době,

pak zasměješ se, byl to sen,

vždyť my patříme k sobě.

Autor: Michaela Šidlová

TEORETICKÁ ČÁST

1. LYRIKA

Lyrická poezie je jedním z druhu poezie vyslovující subjektivní básníkovy pocity, jeho úvahy, myšlenky a nálady. Upřednostňuje monologické vyjádření v první osobě. Lyrika nezachycuje časovou následnost událostí, své téma rozvíjí v časově souběžných obrazech. Lyrika většinou neobsahuje děj, třebaže může zahrnovat některé epické prvky jako jsou náznak děje, postava či prostředí.¹

Slovo "lyrika" je odvozeno z řeckého pojmenování veršovaného zpěvu doprovázeného hrou na lyru (lyrika melé=lyrou doprovázené verše).

Známe několik typů lyriky: milostná, přírodní, úvahová neboli reflexivní, vlastenecká, satirická, historická, náboženská, politická a subjektivní neboli intimní. Mezi žánry lyriky patří například: píseň (=zpěvná báseň), blues, óda, hymnus psaný hlavně na počest hrdinů a jejich činů, elegie, epigram, pásmo zachycující volný sled pocitů a myšlenek, kaligram, atd.

Co se týká milostné lyriky, ta provází naše životy již od prvopočátku. Milostná témata zajímala a stále zajímají básníky, kteří by rádi vyjádřili svoji lásku, své pocity, myšlenky a nálady. Jejich básně pak mají moc dotknout se něčího srdce, zvláště pokud jsou věnovány konkrétní osobě. Je to jedno z nejvíce potěšujících gest lásky a náklonnosti.

¹ Lyrická poezie. Dostupný na [www. < http://cs.wikipedia.org/wiki/Lyrika >](http://cs.wikipedia.org/wiki/Lyrika) [cit.12.4.2010]

2. MILOSTNÁ LYRIKA

2.1. Počátky milostné lyriky

Za první poezii lze považovat staré sumerské básně, jelikož sumerská literatura je nejstarší literaturou světa. Většina básní se zachovala pouze ve zlomcích. Vznikla zde nejstarší známá milostná píseň tzv. *Šusínův zpěv lásky* pocházející z 21. století před Kristem. Za nejstarší známou lyrickou skladbu bývá označována báseň *O lásce boha Martua*. Za další významnou poetickou tvorbu lze považovat řeckou a později i latinskou literaturu. Kořeny a vývoj dnešní poezie lze hledat až ve středověké literatuře, kdy se rozvíjela především epika ve formě rytířských románů a kronik. Tato témata po vynálezu knihtisku postupně začala přebírat próza a v dnešní době v poezii jednoznačně převažuje lyrika.^{1,2}

Milostná lyrika má své kořeny již ve Starověku. První milostné verše se objevily v Egyptě pod názvem *Píseň písní*. Jejím významným prvkem byla erotičnost. Ta však znamenala pro některé rabíny překážku, aby ji mohli uznat jako součást Tanachu³. Byla oblíbenou písní při různých bujarých zábavách. Podle teologie židovské popisuje formou alegorie vztah mezi Bohem (představuje ženicha) a Izraelem (představuje nevěstu). Naopak podle teologie křesťanské vyjadřuje vztah mezi Kristem a církví.⁴ Dalším významným dílem tohoto období je básnická sbírka *Písně* od starořecké básničky Sappó. V této sbírce se autorka vyznává z lásky k ženám. Významným obdobím rozvoje milostné lyriky bylo období Středověku. Vznikají dvorské milostné skladby, píší se milostné písně v dopisech. Častým motivem je trpitelná láska k zadané ženě či ranní loučení milenců.

¹ Sumersko - akkadská literatura. Dostupný na [www.<http://cs.wikipedia.org/wiki/Sumersko-akkadsk%C3%A1_literatura>](http://cs.wikipedia.org/wiki/Sumersko-akkadsk%C3%A1_literatura)[cit.12.4.2010]

² ŽILINA, M. *Mýty staré Mezopotámie. Sumerská, akkadská a chetitská literatura na klínopisných tabulkách*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1977.

³ Tanach je akronym, kterým se v židovství označují posvátné spisy, jež jsou součástí Bible. Tyto spisy jsou psány hebrejsky. Použit slovník cizích slov on line dostupný na [www.<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>](http://slovník-cizich-slov.abz.cz/)[cit.12.4.2010]

⁴ Píseň písní. Dostupný na [www.<http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C3%ADse%C5%88_p%C3%ADsn%C3%AD>](http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C3%ADse%C5%88_p%C3%ADsn%C3%AD)[cit.12.4.2010]

2.2. Středověká milostná lyrika

Milostná lyrika, která je známá také jako kurtoazní lyrika¹, se řadí mezi nejcitlivější místa českého literárněhistorického vědomí. Stala se jak obecným tak i výrazným rysem gotické vzdělanosti. Rozšířila se do všech zemí západoevropské kultury. Její původ je v lidové písni. V polovině 13.století ovlivnila vývoj trobadorské lyriky, přestože staročeská milostná píseň není přímo typickou trobadorskou lyrikou. Staročeská lyrika na rozdíl od trobadorské mluví o lásce k pannám, klade důraz na věrnost milenců a evokuje šťastný, opěťovaný a nekomplikovaný cit. O století později, což znamená století 14., na českou lyriku působil románský vliv.²

2.2.1. Charakteristika středověké milostné lyriky

City a představy v těchto milostných písních nejsou nijak zvlášť osobité, nacházíme je skoro v každé milostné lyrice. Jde o oslavu milé, smutek nad její nepřístupností nebo vzdáleností, prosbu o slitování a opěťování lásky, ujišťování o věčné věrnosti, nárek na nepříznivce, kteří brání v lásce nebo ji nějakým způsobem ohrožují svými pomluvami. Ve srovnání s nekurtoazní lyrikou zde převažuje nešťastná láska nad láskou šťastnou.

Zvláštní význam má v písních neustálé užívání jména paní pro milou a vedle toho představa lásky jako služby. Tyto dva termíny úzce souvisí s milostnou středověkou teorií, podle které patří úcta k ženám a služba paním k nezbytným znakům rytířství. Rytířský původ je patrný zejména v tom, že láska se tu jeví jako milostné³ vazalství a milenec vystupuje jako poddaný či sluha milované ženy.⁴

Milostný list

*Láska s věrú a se vší ctností
ze všech výborná, tvé milosti,
z mého srdce bud vzkázána
a tobě napřed poslána.
Rač věděli, všech najkrajsší,*

¹ Kurtoazie=zdvořilost, dvornost, galantnost. Použit slovník cizích slov on line dostupný na [www.<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>](http://slovník-cizich-slov.abz.cz/)[cit.12.4.2010]

² ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika*. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1948.

³ Vazalství=otroctví. Použit slovník cizích slov on line dostupný na [www.<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>](http://slovník-cizich-slov.abz.cz/)[cit.12.4.2010]

⁴ ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika*. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1948.

*mého srdce najmilejší.
Sem tvooj věrný sluha cele,
dokudž jest duše v mém těle.*

*Přejit' s věrú tobě jako sobě,
tož já nynie pravím tobě,
a vždy také přieti muši
a s tú pří umřěti muši.*

*Protož milá pomni na to,
žeť jest dražšie viera nežli zlato.
Rač mě s věrú milovati
a nade mnú nezúfali.*

*Pakli by toho neučinila,
velmi by mé srdce ranila,
nebť jest v tobě má naděje,
po tobě se mé srdce směje.*

*Ty si mé utěšenie
Tobeť ve stu rovně nenie,
Ty si paní přežáducí,
Mého srdce ruože stkvúcí.*

*Po toběť mé srdečko vzdychá
a v tesknosti usychá;
takéť stojí v tvé milosti
a máť smutku přieliš dosti ...¹*

Autor ve většině písní líčí svůj duševní stav. Soustřeďuje zájem na vnitřní děje a city. Ve skladbách je obyčejně velmi málo názorného líčení a básnických obrazů, překvapivý je hlavně nedostatek motivů přírodních. Přírodní líčení se vyskytuje zejména ve středověké milostné poesii latinské i národní, u nás se však objevuje jen výjimečně. Detailnější charakteristika ženy a popis krásy své milé není blíže vyjádřen. Básníci mluví o ženě většinou jako o nepřítomné osobě. Básně byly určeny nejspíš pro širší veřejnost a přednes ve společnosti.

¹ ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika a další studie ze staré české literatury*. 2.vyd. Praha: Mladá fronta, 1999. str. 276. ISBN 80-204-0833-9.

V této poezii nemůžeme hledat pravdivý výraz básnickových citů. Již v počátcích je milostná středověká poezie mnohem více oslavováním a uctíváním ženy než pouhým vyslovením milostného vztahu. Podle dvorského pojetí lásky uctívaná žena ani nemohla poskytnout básníkovi naděje na vyslyšení jeho proseb, tím se pozná, jak málo se tato poezie zakládá na skutečném milostném zážitku. Tím se také vysvětluje ustavičný smutek, žalost a občas i zoufalství, ve kterém autoři žili.

Dalšími rysy jsou pojetí lásky jako nemoci s podrobným výčtem různých symptomů, utajené jméno milenky; někdy autoři v milostných nesnázích, prosí o pomoc Boha, dále láska jako utrpení, upadnutí v nemilost a odmítání, odloučení od milé. Nejčastějším důvodem utrpení je představa vzdálenosti, která milence dělí, jiným motivem je např. ctnost a trpělivost – ženy nechávají dlouho muže čekat své roztoužené ctitele, pravý muž je však obrněn ctností a věrností.¹

2.2.2. Žánry a tvary středověké milostné lyriky

1) Cansó (píseň)

Cansó je dědic antické ódy svým významem a vznešeností. Čítá pět až sedm slok. Je typická svým pojednáváním o lásce a chvále krásnými, líbivými slovy či půvabnými výrazy. V písních by totiž neměla být používána ošklivá slova ani sprostých a nízce užívaných rčení, neboť cansó, jak stojí řečeno, má především za předmět lásku a chválu, a ten, kdo je zamilován, nejenom ve svých činech se musí jevit dvorný, ale totéž musí činit ve svých výrocích a ve své mluvě. Charakteristickým znakem je zahajovat píseň jarním obrazem, jedná se o zvyk dokonce nejstarší, který má kořeny v májových slavnostech. Jedna z nejranějších českých písní je věrnou kopií tohoto zvyku.²

*Dřevo se listem odievá,
slavíček v keřku spievá.
Máji, žaluji tobě,*

¹ ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika*. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1948.

² ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika*. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1948. str. 62.

a méť srdce ve mdlobě.
Zvolil jsem sobě milú,
ta tře mé srdce pilú.
Pila řeže, ach, bolí
a tvójť budu, kdeť sem koli.
Srdečko, divím se tobě,
že nechceš dbáti o sobě.
Tvá radost, veselí kyne
pro tu beze jméne ...¹

2) Svítáníčko (= alba)

Tento žánr je ve staročeské lyrice bohatě zastoupen. U nás se zachovaly dokonce i tři celé alby: *Milý, jasný dni; Přečekaje vše zlé stráže; Šli dva tovařiše*.

Co vlastně znamená svítáníčko? Dva milenci strávili spolu noc a nyní za svítání se spolu loučí. Probudilo je v pravou chvíli, než mohli být odkrytí, volání věrného nočního hlídače ohlašujícího den. Svítáníčka jsou vlastně menším dramatem tří stereotypních hrdinů, monologem milence za asistence druhých dvou, monologem milenky, dále dialogem mezi milenci nebo mezi jedním z nich a ponocným, což je služebník nebo přítel milence, který střeží jejich spánek.² Milenci mohou být urození lidé, kteří se milují v komnatě, ale i sedláci a chudí, kteří se milují kdesi v lese a budí je samo slunce nebo ptáci.

Všechny tři naše alby jsou typu dialogického. Počet postav je omezen na dva, tedy dialog milenců a i loučení milenců, jehož průběh je předem dán: milenci zjišťují příchod dne, uvědomují si, že se musí rozejít, a vyjadřují svůj zármutek.

Česká svítáníčka *Milý jasný dni* a *Přečekaje vše zlé stráže* obsahují motiv zlého soka, který je největším nebezpečím pro tajně se v noci sešlé milence. Svítáníčko *Milý jasný dni* je naše nejdelší svítáníčko vůbec.³

¹ ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika a další studie ze staré české literatury*. 2.vyd. Praha: Mladá fronta, 1999. str. 47. ISBN 80-204-0833-9.

² ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika*. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1948. str. 66.

³ ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika*. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1948. str. 71.

*Milý jasný dni, pročs tak ukvapil,
žes mi mého klevetníčka zbudil?
A den své ustavenie jmá
tu, kdež milých dvě přebývá.
Všemohucí Pane Bože, Pane Bože,
rač jich býti obú spolu stráže!*

*Od východa slunce větríček věje
a přes hory, přes doly se chvěje,
horyť ječí, lom se tiší,
ptačstvo křičí, zvěř pospieší
obádaje, znamenaje,
žeť má noc od nás odstupiti.*

*Vyšlať jest krásná, jasná denice,
dalekoť mi u plano vyšla,
tať mi pospicecháše od hor.
Všeckno stvořenie, lidský sbor
znamenaje vzhuru vstáti:
„Časť se náma, milá, požehnati!*

*Jasný se nám den ukazuje,
nebesať jsú se zamodraly,
slunečnáť záře vychodí.
Po němť mě mé srdce bolí,
po tom najmilejšiem pánu!
Brachku milý, bychvě se my dva spolu objala!“*

*Vyšlať jest krásná, sličná paní,
užaslať se, viděla svítanie,
řekla: „Proč sva tak dlúho spala?“
Zarmútiloť se srdce její:
„Vstaniž vzhóru, choti milý, radosti má,
byť se nám žádná hanba nestala.
Najmilejší, poslechni rady mé
a umysliž ty pevně myslí své,
byť se nám nevzrušila milost
pro toho klevetníka zlost.
Žádnyť nevie, coť on miení,
slušiet se nám jeho vystřiehati.*

*V očí klevetník s každým dobře jest,
mať na svém srdci falešnú lest.
Budiž muž, neb-li žena,
byť jej každá mrzkost jměla!
Bylť by každý tovariš můj,
ukrátilť by v mém srdci nepokoj.*

*Ktožť ruší útěchu milých dvě,
nedajž jemu Bóh toho prospěchu!
Po němť mě mé srdce bolí,
po tom najmilejšiem pánu.
Všemohúci Pane Bože, milý Bože,
račiž býti obú nají stráže?...¹*

Svítáníčko začíná strofou, kde se ve třech dvojverších uvádějí tři složky, z nichž bude píseň sehrána: příchod dne a návrat klevetníků, milenecká schůzka, prosba k Bohu, která se refrénově ještě objeví v polovině básně a i v jejím konci. Poté se vyskytuje autorovo líčení jitra. Poslední verš třetí strofy jsou slova milence. Milá pronáší téměř tři celé sloky. Na ni navazuje autor líčením vlastností klevetníků, radami milencům a v poslední strofě prosí Boha za záchranu.²

- 3) Ostatní útvary - pastorála (*Utkal panic pannu*), básnický list - staročeská milostná lyrika čítá jeden tento list (*Láska s věrú i se vší ctností*), taneční píseň (jejím účelem je být zároveň zpívána i tančena, ve staročeské lyrice máme jen jedinou (*Stratilať jsem milého*), romance (=lyricko-epická příběhová píseň).³

¹ ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika*. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1948. str. 289-290.

² ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika*. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1948. str. 72.

³ ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika*. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1948. str. 73-80.

2.2.3. Shrnutí středověké milostné lyriky

Kurtoazní milostná lyrika je především píseň mužů. Je to píseň, která byla složena mužem k počtě ženy. Básníci žena, která vyznává svou lásku, je naprostou výjimkou.

Žena je v očích muže vzorem veškeré krásy a dokonalosti, je i pramenem jeho vlastní dokonalosti. Ctitel holduje své dámě jako své osobní vladařce, je její „slúha věrný“. Kurtoazní kult ženy je pojat podle vzoru feudálního vazalství, zamilovaný o ní mluví jako o svém pánovi v mužském rodě- žena je „můj pán“. Ctitel nemá milostných práv, má jen milostné povinnosti. Naprostá věrnost je na prvním místě. Dáma velmi ráda vyhání ctitele ze své přítomnosti, odsuzuje ho do vyhnanství.¹

Jedním z nejčastějších témat staročeské milostné lyriky je právě vyhnanecská vzdálenost (např. *Tajná žalost při mně bydlí, Ach toťtěžkú žalost jmám, Ach srdečko, teprv zvieš, Noci milá, pročs tak dlúha*).

Milenec smí posílat nanejvýš své prosby o slitování, může se na uctívanou obracet básnickými listy, které jsou výčty jejích dokonalostí. Své utrpení nesmí přičítat její krutosti, ale výhradně pomlouvám druhých, činnům závistivců. Ti bývají nazýváni staročeští klevetníčkové, zlí sokové.

Ačkoliv svět i písně trubadúrů dávno zanikl, dodnes se někteří autoři tímto tématem zabývají a dále vnímají krásu a poselství starých písní. Vždyť láska nás odjakživa provázela, provází a bude provázet na věky věků.²

¹ ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika*. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1948. str. 269-281.

² ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika*. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1948. str. 269-281.

3. MODERNÍ STYL A MODERNÍ SKUTEČNOST

Zdeněk Kožmín ve své knize *Umění stylu* odkazuje na otázku, kterou si položil francouzský básník Francis Ponge. Jde o vztah mezi objektivní realitou a světem díla realizovaného jazykem, v němž vytyčil mezi obě skutečnosti ostrý předěl: „*Na jedné straně je vnější svět, na druhé straně svět jazyka, který je úplně jiný, zcela rozdílný, kromě existence slovníku, který přirozeně patří vnějšímu světu. Nemůže se přecházet z jednoho do druhého. Nemůže se nic přenášet z jednoho světa do druhého, ale aby si text mohl činit nároky skládat účty o předmětech vnějšího světa, musí ve svém vlastním světě, ve světě textu, dosáhnout reality, musí mít realitu ve světě textu.*“¹ Z jeho úvah stále prosvítá vědomí jistého paralelismu mezi oběma světy.²

V knize je zmínka o Georgi Lukácsi, který soudí, že „*každý opravdový styl vzniká tím, že spisovatelé odpozorují v životě své přítomnosti ony specifické, dynamické a strukturální formy, které jej nejhluběji charakterizují, že jsou schopni - a v tom se projevuje jejich originalita - nalézt pro tyto formy takovou adekvátní formu odrazu, v níž se dostane přiměřeně ke slovu jejich nejhlubší a typická osobitost.*“³

Moderní styl bude zřejmě vždy v určitém prostředkovaném sepětí s moderní skutečností. Modernost literatury vidíme v tom, že je schopna být na úrovni dosažených struktur v ostatních oblastech. V tomto smyslu je tedy modernost jistou výslednicí skutečnosti, nikoliv pouze subjektivním momentem tvorby. Tvůrčí aktivita každé umělecké osobnosti vytváří zcela nové struktury modernosti, které jsou však v posledním stupni určitými variantami struktur, jenž se formují lidskou tvorbou v tom nejširším slova smyslu a odpovídají historickému momentu vývoje společnosti a člověka v ní.⁴

¹ KOŽMÍN, Z. *Umění stylu*. 1vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967. str. 175.

² KOŽMÍN, Z. *Umění stylu*. 1vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967. str. 175.

³ KOŽMÍN, Z. *Umění stylu*. 1vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967. str. 175.

⁴ KOŽMÍN, Z. *Umění stylu*. 1vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967. str. 175.

3.1. Styl poezie

Jedním z podstatných znaků poezie je způsob organizace jazyka. Za základní formální prvek básně považujeme verš, který je relativně samostatnou částí a nemusí se krýt se syntaktickými celky. Ve verši dochází ke zvláštnímu „rozkladu“ věty, protože dává poměrnou samostatnost částem syntaktického celku, v nichž vznikají nové významové spoje, které by ve větě nečleněné do veršů jinak nenastaly.

Jednotlivé verše nabývají osobité intonace a vstupují do těsných, vzájemných vztahů. V tomto svébytném jazykovém útvaru nabývá také pojmenování zcela nových funkcí.¹

Tzv. „deformace“² jazyka se pro moderní poezii stává jednou z cest k vytváření osobitých uměleckých skutečností. Od druhé poloviny 19.století začíná v poezii radikální rozpojení mezi běžným a básnickým jazykem a v básnickém vyjádření roste napětí, které v sepětí s temnými obsahy vyvolává záměrný chaos. Slova se objevují v nezvyklých významech. Pochází z různých nejprotilehlejších specializovaných oborů a lyricky se elektrizují. Syntax se drobí do primitivních nominálních výpovědí. Nejstarší prostředky poezie jako například přirovnání a metafora, jsou používány novým způsobem. Kožmín zmiňuje, že podle Hugo Friedricha a jeho analýzy moderní poezie, jsou některé závěry o funkci jazyka poezie vzhledem k obsahu a k realitě těžko průkazné. Nesoulad neboli disonance moderní poezie je viděna v odtržení moderní básně od nálady, zpovědi, srdce. Podle něj je záchranou poezie jazyk, jeho magie i jeho matematika, zatímco obsah bývá vždycky nedořešený a zmatený.

„Styl moderního básnictví brání obsahům v jejich nárocích na vlastní hodnotu a koherenci, živí se z vlastních diktátorských nároků a nachází se v neřešitelné dramatickosti mezi těmito a svými obsahy.“³ Můžeme si však položit otázku, zda-li není právě napětí mezi světem básně a realitou rovněž jedním z konstitutivních rysů rozpornosti moderní poezie? Kniha cituje Jana Mukařovského, který napsal: „Nadvláda estetické funkce v básnickém jazyce není ovšem výlučná; je v něm stálý spor a stálé napětí

¹ KOŽMÍN, Z. *Umění stylu*. 1vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967.

² Deformace=přetvoření. Použit slovník cizích slov on line dostupný na www. <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>>[cit.18.4.2010]

³ KOŽMÍN, Z. *Umění stylu*. 1vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967. str. 19.

*mezi samoučelností a sdělením, takže jazyk básnický, třebaže svou samoučelností stojí v protikladu k ostatním jazykům funkčním, není od nich odtržen nepřekročitelnou hranicí.*¹

3.2. Čím je báseň velká

Báseň a taktéž verše básně nelze číst jako běžnou zprávu. Čtenáři se mají nechat poezií okouzlit a očarovat, aby naslouchali její slovní magii. Jak je zmíněno v knize, již Henri Bremond toto kladl čtenářům na srdce před více jak půl stoletím. Oceňoval hlavně to, co nás v básni přímo uchvátí, co tu navazuje s námi a se skutečností přímý vztah, co nelze ani vyložit, co prostě je. Do velkého verše se musíme zamilovat, dát mu každý sám sebe.

Kouzlo básníka, každé jeho básně, je ve specifickém „*motorickém gestu*“, v pohybu textu, v němž se i pořádek slov ve verši podrobuje svébytnému dynamismu, jenž má každá básnická osobnost sobě vlastní. Kožmín zmiňuje, že podle Mukařovského bude báseň velká nikoliv kvůli své motorické dynamice, ale proto, že bude nejvíce těžit z možností, které jí nabízí veršové struktury a také to, jak se bude dařit změnit zafixované konvence v nové aktualizace. Tedy, čím je báseň velká dle koncepce Mukařovského? Síla básně podle něj spočívá v tom, že se nově napojuje na to, co už bylo, že ze starého učiní nové, že přerouje a obrouje a taktéž se nově strukturuje.²

A čím se báseň stane velká podle básníka? Dle názoru Jaroslava Seiferta, o kterém se v knize dočítáme, posláním poezie je její bezprostřednost zasahující nejdlehlší oblasti člověka, oblasti skrývající nejjemnější city bytosti. Důležitou roli hraje sepětí poezie s životem. „*Musíme žít v souladu s pravdou, kterou jsme objevili srdcem, nesmíme žít ve lži, básník se nemůže vyhýbat skutečnosti, konkrétním věcem, neboť by pak byl jeho svět neskutečný nebo umělý*“.³ Tuto myšlenku plně realizují samotné básně Jaroslava Seiferta. Velká báseň musí čtenáře nepochybně fascinovat, musí být zralým a strukturovaným uměleckým

¹ MUKAŘOVSKÝ, J. *Kapitoly z české poetiky I*. Praha, 1948. str. 82.

² KOŽMÍN, Z. *Umění básně*. Brno: nakladatelství K 22a, 1990. str. 7. ISBN 80-900115-5-1.

³ KOŽMÍN, Z. *Umění básně*. Brno: nakladatelství K 22a, 1990. str. 7. ISBN 80-900115-5-1.

útvarem, plná životních zkušeností. Zdeněk Kožmín nás ve své knize seznamuje s francouzským textovým teoretikem Paulem Ricoeurem, který rozvíjí myšlenku, že pro pochopení a interpretaci textu vůbec nepotřebujeme pátrat v hloubce básnickovy osobnosti. Podle něj respektujeme celistvost a uzavřenost dané básně. Každý text má vždy svou skutečností referenci a směřuje k realitě a neuzavírá se. Je tedy otevřená nejen vůči ní, ale také vůči jiným básním svého autora. Je to právě tato propojenost určité básně s jinými autorovými básněmi, jenž nám umožňuje každý celek jedné básně pochopit jako zvláštní propátrávání něčeho životně důležitého, životně znepokojivého a vykupujícího. V konečném důsledku jde o propojenost a zralou jedinečnost světa každého velkého básníka. Jednotlivé básně musí vždy pečlivě volit detaily reality, významy, které seskupí do vzájemné spojitosti.¹

Lze říci, že velká báseň nám sama nabízí možnosti její interpretace. Je třeba ji respektovat v tom, co objeveného nám sděluje a jakým směrem nás orientuje. Neexistuje však žádné esteticky absolutní měřítko dokonalosti a není možno stanovit, za jakých podmínek vzniká skutečná poezie. Poezie se považuje za dar, a proto byla odedávna vzývána Múza nebo boží milost a proto byli básníci většinou pokorní vůči slovu a skutečnosti. To ale neznamená, že by básník jen čekal, až k němu Múza „sestoupí“. Velká báseň zdá se být vždy šokujícím objevem i přesto, jedná-li se o objev malý. Velikost není dána ambiciózností tématu, ale důsledností zvoleného tématu. Mohli bychom říci, že velká báseň je darovaným objevem, ale i objeveným darem.²

Každý básník stále směřuje k napsání své nejlepší básně. Při čtení básnické sbírky zjišťujeme, že každá taková má své vrcholné básně. Kritikové proto často mluví o vrcholech té či oné básnické sbírky. Je tedy jasné, že o dokonalou báseň se zápasí, že „jde o onen pověstný biblický zápas s andělem, který musí skončit andělovým požehnáním.“³ Báseň je zdrojem našeho údivu, jaké dokonalé čistoty velcí básníci dosahují

¹ KOŽMÍN, Z. *Umění básně*. Brno: nakladatelství K 22a, 1990. str. 12. ISBN 80-900115-5-1.

² KOŽMÍN, Z. *Umění básně*. Brno: nakladatelství K 22a, 1990. str. 12. ISBN 80-900115-5-1.

³ KOŽMÍN, Z. *Umění básně*. Brno: nakladatelství K 22a, 1990. str. 12. ISBN 80-900115-5-1.

v mnoha svých básních. Tak jako lidé touží po nových, výsostných chvílích svého života, právě tak si přejí setkat se s velkou poezií a s velkou básní.

Báseň se pro nás stává básní až tehdy, když pro nás něco podstatného znamená, když se promítá do našich úvah o světě, když vstupuje do naší vlastní řeči, když je pro nás objevem nového a také když je pro nás potvrzením či osvětlením našich zkušeností.¹

„Báseň je naplno básní, je-li i inspirací našeho niterního života. Proto je tak důležité mít své básníky, své básně, svou poezii, přičemž slovo svou zde znamená osvojenou a žitou.“²

3.3. Potřeba umění

Stále se nám na mysl vrací otázka, zda-li se umění nestává v této moderní přetechnizované společnosti, v době velkého vědeckého rozvoje, zbytečným luxusem?

Cit je v uměleckém díle stále více provázen pronikavým rozumem. Právě proto, že dnešní člověk mnohem více ví a chápe. To však neznamena, že by umění přestávalo být věcí citu. Všechna velká díla nejen současnosti, ale i minulosti ukazují, že rozum s citem se nevyklučují, že se mohou vzájemně nést a sílit. A tak, abychom udrželi rovnováhu duševního života dnešního člověka, nejde o to stavět cit proti rostoucímu rozumu. Možná proto význam umění v moderní společnosti stoupá, jelikož umění je tím činitelem, který podněcuje růst naší mravní síly. Jejím projevem se stává harmonie rozumu a citu. Řečeno verši básníka Miroslava Holuba:

*„Pro rostoucí hlavu člověka
hledáme páteř, která by zůstala rovná.“³*

Poezie v nás umí probudit lásku, pokud se cítíme zklamáni nebo si nejsme jisti ve svých citech nebo citech toho, koho milujeme. Básník se umí se vší silou a veškerými emocemi vymanit z pout, které ho tísní a s poetickou myšlenkou se vznáší prostorem, aby našel podstatu svého

¹ KOŽMÍN, Z. *Umění básně*. Brno: nakladatelství K 22a, 1990. str. 13. ISBN 80-900115-5-1.

² KOŽMÍN, Z. *Umění básně*. Brno: nakladatelství K 22a, 1990. str. 13. ISBN 80-900115-5-1.

³ BLAŽÍČEK, P. *Kritika a interpretace*. 1.vyd. Praha: Triáda, 2002. str. 240. ISBN 80-86138-46-1.

zneklidňujícího stavu mysli a oprostil se od svého utrpení. Hledá harmonii. Svou lásku pak vkládá do křehkých slov, jako by ji šifroval, ale ve skutečnosti se dotýká samé podstaty lidské lásky a někdy i její povrchnosti. Musí se osvobodit od hořkosti, aby ji dokázal ztvárnit, musí se osvobodit od bolesti, aby o ní dokázal mluvit vroucími slovy. Stává se obhájcem citů a lásky, které chce vydat světu. Milostná poezie má vlastní svět, jenž je uzavřený a řídí se vlastními pravidly. Tento svět musí být považován za to, čím opravdu je. Musí být pravdivý. Láska ve své podobě je směrem, kudy se musí básník a poezie ubírat.¹

V české básnické tvorbě se prolíná milostná poezie s prvky národního cítění a zápasu, který básníci podstupovali spolu s neklidnými dějinnými událostmi. Proto jen zřídka nacházíme v české poezii výhradně milostnou lyriku, která by neodrážela dobu, ve které autor žil a tvořil. Článek se zmiňuje, že Vladimír Holan hovořil o poezii jako o tajemství a klíče k ní dává básníkovi láska. Dále uvádí názor Františka Halase, který říká: *„Poezie stejně jako láska přetrvá navěky. Poezie je formou lásky vedoucí srdce, je zdáním, často úpěnlivým, někdy vzpurným a křičícím, plačícím, zdáním oné krásy a chvíle, která by trvala vteřinu, bude součtem všeho, co jsme žili a snili a co si přepočítáme v posledních minutách.“*² Také je zde uveřejněna myšlenka Jiřího Orteny: *„Dostat se k lidskému srdci, až docela k lidské krvi, se podaří jen těm, kteří mohou skutečně milovat, básníkům...“*³

Já mám však dojem, že v dnešní době se poezii věnuje čím dál méně lidí. Snad je odrazuje její zdánlivá složitost nebo těžko uchopitelná obraznost, nutnost nad ní hlouběji přemýšlet či potřeba vcítit se do básnickových prožitků a citů. Ale ne každá poezie musí být nutně "těžká", ne každá básnička je nepochopitelná. Báseň musí umět říct víc, než se v ní píše. Milostná poezie nevyjadřuje všeobecnou realitu světa, ale realitu konkrétního člověka. Tvůrce veršů říká "miluji", "mám tě rád", ale svět se těchto "hesel" drží nepatrně. Nicméně je potřeba na tomto lpět. Myslím si,

¹ KOŽMÍN, Z. *Umění básně*. Brno: nakladatelství K 22a, 1990. ISBN 80-900115-5-1.

² *Křehký svět poezie*. Dostupný na [www.<http://automatickepsani.pise.cz/54361-cast-2-milostna-poezie.html>](http://automatickepsani.pise.cz/54361-cast-2-milostna-poezie.html) [cit. 8.5.2010]

³ *Křehký svět poezie*. Dostupný na [www.<http://automatickepsani.pise.cz/54361-cast-2-milostna-poezie.html>](http://automatickepsani.pise.cz/54361-cast-2-milostna-poezie.html) [cit. 8.5.2010]

že ten prvotní popud k přemýšlení o důležitosti citu v životě vyjde spíš z uvědomění si ohromné krutosti a bolesti, než z několika příjemných a šťastných veršů. Je to stejné jako se štěstím. Neuvědomíš si, jak jsi šťastný, dokud o štěstí nepřijdeš.¹

A co tedy člověka motivuje, aby se věnoval poezii? Motivů samozřejmě může být hodně - touha se umělecky vyjádřit, povýšit každodenní skutečnost na trvalou, potřeba vyrovnávat niterné přetlaky, ale na druhou stranu i fakt, že člověk není schopen z různých důvodů "běžně žít", a tak se uchyluje ke psaní, aby si své nedostatky nebo přebytky nějakým způsobem kompenzoval.

Na dnešní poezii se jednak nahlíží jako na něco méněcenného, jednak se namlouvá představa poezie jakožto elitní záležitosti. Domnívám se, že veřejnost chová i nadále vůči poezii jistý respekt, ale je to respekt vzdálený a cizí: všichni se vymlouvají, že poezii nerozumí nebo je nebaví verše číst. A nemusí to být rovnou z pohodlnosti - někdy je opravdu zábavnější a jednodušší dívat se v televizi třeba na nějaký seriál či film než číst Jaroslava Vrchlického a další. Možná proto se i často stává, že tolik uznávaní básníci v literárním světě příliš vážení v reálném světě nejsou. Možná, že je potřeba, aby se tady objevila opravdu výrazná osobnost nebo rovnou výrazná generace, která by respekt k poezii znovu na nějaký čas získala. Ale rozhodně poezii nesluší se kvůli tomu vnucovat nebo někomu sloužit.²

¹ KOŽMÍN, Z. *Umění básně*. Brno: nakladatelství K 22a, 1990. ISBN 80-900115-5-1.

² KOŽMÍN, Z. *Umění básně*. Brno: nakladatelství K 22a, 1990. ISBN 80-900115-5-1.

4. PŘÍSTUPY K BÁSNÍ

Není sporu o tom, že interpretace jednotlivých lyrických básní, ať už milostné lyriky, přírodní či náboženské, je podstatně určována už tím, jak je vůbec lyrika pojmána jako literární rod. Lyriku lze například chápat jako subjektivní vyrovnávající ekvivalent k neřešenému epickému syžetu¹. Nebo naproti tomu postavíme lyriku do čela trojice literárních rodů, odrazí se to nutně také na jejím pojetí a taktéž na její interpretaci. V knize *Interpretace básní* je uvedeno, že švýcarský germanista Emil Staiger spatřuje v lyrice analogii² dětství, naopak v epice analogii mládí a v dramatu analogii lidské zralosti. Staiger vidí interpretaci lyriky na základě osobního setkání s poselstvím textu a uvědomuje si, že „*kdo interpretuje, vystavuje se nebezpečí, že nabídne jen sbírku motýlů.*“³ Optimální přístup k básni vidíme v naslouchání tomu, co text básně skutečně říká. Je důležité, abychom si našli opěrné body, které nám umožní proniknout k významu básnického textu.⁴

Báseň je celistvostí velké významové intenzity, ale také celistvostí velkého stavebního členění. Abychom mohli do uzavřeného celku básně proniknout, musíme si vždy všimnout toho, co je hlavním zdrojem vnitřního skloubení textu, musíme si vyznačit základní nositele soustředěného významového působení. Toto si lze vysvětlit na konkrétním příkladu - jedna z Máchových znělek:

*Tichý tis nad růži stíny sklání
Mezi hrobů ověnčené kříže.
Sladké zvuky o jen blíže! Blíže!!
Slavíka snad líbé klokotání?-*

¹ Syžet= schéma epického nebo dramatického díla. Použit slovník cizích slov on line dostupný na [www.< http://slovník-cizich-slov.abz.cz/ >](http://slovník-cizich-slov.abz.cz/) [cit. 13.5.2010]

² Analogie= existující nebo zjištěná shodnost některých vlastností mezi netotožnými předměty, jevy, atd. Použit slovník cizích slov on line dostupný na [www. <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/ >](http://slovník-cizich-slov.abz.cz/) [cit.13.5.2010]

³ KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. str. 8. ISBN 80-210-1694-9.

⁴ KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. str. 8. ISBN 80-210-1694-9.

*Ach tak sladce nezní jeho lkání,
Kdo hlas ten uslyší půjde stíže
Neb jej žel i touha k růži víže
Bez nádeje jako milování!
Bolest-li, či slast' mé srdce jímá? -
V růžovém blankytu hvězdy rcete,
Ty růžemi ověnčená Lúno
Zdaž to ona – a jen růže dřímá? -
Či spí ona a jen růže květe? -
„Růže květe!“ růže jen? – Idúno! –¹*

.....

Podstatným prvkem znělky je její forma. Není sice dělena do strof, ale členění se uplatňuje v rýmech: A-B-B-A, A-B-B-A, C-D-E, C-D-E. Tyto rýmy vytvářejí pevné významové vazby. I když znělka nemá název nebo titul, motiv je jasný - přeměny růže. V první sloce je růže chráněná skloněným tisem. Ve druhé sloce se růže stává středem celého významového proudu. Třetí sloka promítá růži k hvězdám a luně a nakonec závěrečná sloka obsahuje vlastní dramatickosti, střídání mezi růží a milenkou. Soudíme, že pro interpretaci básní by nebylo vhodné provádět systematickou deskripci, naopak se pokusit o významovou modelaci daného textu. ²

Metoda modelování textu je v současné době bohatě propracována orientovanými vědeckými směry. Nejčastěji v nich jde o abstrakce postihující základní modelaci k textu. Jedná se o současné, velmi hluboké rekonstrukce textové struktury. Ve své podstatě mluvíme o nalezení gramatiky textu, jelikož se zde uplatňují snahy překročit meze gramatiky končící u věty a usilující o obecně aplikovatelnou gramatiku textu. Důležitou roli hraje literární text, zejména básnický text, jenž bývá nazýván *discours poétique*. Je tedy nesmírně podnětné pro interpretaci konkrétní

¹ KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. 8-9. ISBN 80-210-1694-9.

² KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. str. 9. ISBN 80-210-1694-9.

básně a konkrétního autora vypracování gramatiky textu, diskursu i poetického diskursu. Dále jsou pro tuto interpretaci rozpracovány důležité pojmy jako redundance¹, hustoty textu, isotopie (tj. jeden text může být pojat ve více rovinách), paralelismu², kontrastu, otevřenosti, atd. Při vnímání textu existuje tzv. první čtení, ale teprve až druhé čtení nám umožňuje přistupovat k textu jako ke specifickému poetickému objektu, kdy se text formalizuje a provádí se s ním různé logické modelace.³

V našich konkrétních modelacích jednotlivých básní jde o klíčové významy, ke kterým se upíná celé významové bohatství daného textu. Soustředujeme se na dominantní pojmenování a motivy. Významové modely básní by měly zasáhnout dynamiku zápasu o realitu. Maximum informací vyvolává skutečnost. Například se vraťme zpět k Máchově znělce: vycházíme z modelace básně na základě přeměny růže, skutečností této metamorfózy je intenzivní sepětí poutníka se silou přírody a lásky. Ukrytí růže do stínu tisu ukazuje velikou touhu básníka po intimitě. Dále kontrast živé květiny a ověnčených křížů na hrobech odkrývá napětí básně. Na závěr je zde rozechvěná rovnováha přírody a člověka, symbióza (vzájemné soužití) květiny a ženy.⁴

Interpretace musí v dané básni odhalit všechno bohatství autorovy sémantiky. Bylo by nesmyslné provádět interpretaci konkrétního textu bez kontextu. „*Lze tedy říci, že každá interpretace básně, jakmile splní svou povinnost být práva dané básni, má otevřené možnosti dalšího osvětlení souvislostí interpretovaného textu.*“⁵

Jak jsme si již řekli na začátku, při interpretaci básně je důležité, jak chápeme lyriku. Lyrika vyhrocuje klíčové životní situace, kdy se člověk ocitá ve velkém napětí, kdy si klade osudové, etické či jiné otázky. Lyrická situace je okamžik, v němž se rozhoduje podstatné. Lyrika propojuje svět

¹ Redundance= nadbytečnost, hojnost . Použit slovník cizích slov on line dostupný na [www.<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>](http://slovník-cizich-slov.abz.cz/)[cit.13.5.2010]

² Paralelismus= druh básnického přirovnání. Použit slovník cizích slov on line dostupný na [www.<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>](http://slovník-cizich-slov.abz.cz/)[cit.13.5.2010]

³ KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. ISBN 80-210-1694-9.

⁴ KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. ISBN 80-210-1694-9.

⁵ KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. str. 12. ISBN 80-210-1694-9.

novými vztahy, klade důraz na obnovení poznávací síly jazyka. V lyrice člověk není spoután mezemi, ale zajímá se o kulturní a civilizační vrstvy, odkrývá lidské sny a tužby. Slovo dostává prvotní moc a je často silnější než verš.¹ Podstatnou úlohou nejen milostné lyriky, ale lyriky obecně je „vstupovat do středu sváru životních polarit.“²

4.1. Modely recepce

Existuje celá řada teorií recepce, ale já bych vás ráda seznámila s těmi, které se ukázaly být dobrými a našly uplatnění v pedagogické praxi.

Behaviorismus

Tento model zahrnuje celou řadu přístupů k analýze a interpretaci díla. Opírá se o poznatky a metody pozitivizmu. „Na základě tehdejších poznatků považoval behaviorismus poznávací proces od vjemu k informaci, poznatku a jeho uložení do struktury vědomostí za proces řízený známými asociačními zákonitostmi. Informace, poznatky v paměti byly považovány za jakési skladiště prvků, jejichž spojování a rozpojování lze naprogramovat a výsledné vědomosti lze získat a rozšiřovat nacvičováním, opakováním.“³

Tento přístup zastává model učitele jako autority, jehož úkolem je přenést svoje vědomosti nebo spíše část těchto vědomostí do hlav svých studentů.

Recepce textu je podle tohoto přístupu jakýmsi mechanickým rozluštěním významu slov, přijímáním informací z daného textu a jejich následnou rekonstrukcí. Hlavní rolí je paměťové zaznamenávání těchto informací bez požadavku vnitřního prožitku. Cíle četby ve škole je dosaženo vytvořením stručného obsahu přečteného textu. Většinou se jedná o citáty či části vět, které si studenti zapamatují.

¹ KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. ISBN 80-210-1694-9.

² KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. str. 14. ISBN 80-210-1694-9.

³ JONÁK, Z. Úloha emocí při recepci literárního díla. In *RVP metodický portál*. Dostupný na <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1131/ULOHA-EMOCI-PRI-RECEPCI-LITERARNIHO-DILA.html/> [cit.15.5.2010]

Kognitivistický přístup

Na rozdíl od behaviorismu se kognitivistický přístup vyznačuje tím, že se opírá o nové poznatky o mozku. Jelikož behaviorismus mozek spíše jen zásoboval velkým množstvím informací, které nedokázal vysvětlit, propojovat a pracovat s nimi. Zastává názor, že zopakování informací z textu ještě neznamena porozumění textu. To přichází až tehdy, když získané informace umíme vysvětlit, pracovat s nimi a propojovat je s našimi již dříve získanými znalostmi a zkušenostmi.

Důležitá je vhodná strategie četby zvolená na základě znalostí a zkušeností, které máme zakódovány v naší dlouhodobé paměti. Tento přístup si našel příznivce i u nás a vzniklo hnutí tzv. *Kritické myšlení*. Úkolem nás pedagogů a školy je, aby studenti tyto postupy dokázali v praxi použít a stali se tak přemýšlivými čtenáři. Důležité je zvolení vhodných postupů, aby byli schopni porozumět čtenému textu. Neporozumění totiž odrazuje od čtenářství.¹

Tzv. zběhlí čtenáři používají následující strategie:

- strategie spojitostí- jde o spojení již získaných informací a nových informací z textu;
- strategie tázání- otázky sobě, autorovi, čtenému textu;
- strategie vysuzování;
- strategie zjišťování významu informace- je nutné rozpoznat, která informace je pro nás podstatná a která méněcenná;
- strategie syntetizování- propojování informace v rámci textu a napříč jinými texty a čtenářskými zkušenostmi;
- strategie korekce- dle vlastního porozumění mohou opravovat omyly, chyby;

¹ JONÁK, Z. Úloha emocí při recepci literárního díla. In *RVP metodický portál*. Dostupný na <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1131/ULOHA-EMOCI-PRI-RECEPCI-LITERARNIHO-DILA.html/>>[cit.15.5.2010]

- strategie monitoringu: sledují v průběhu porozumění a zda-li toto dosavadní porozumění odpovídá vývoji textu.¹

Neurovědný přístup

Do výzkumu literární recepce se v posledním desetiletí zapojili psychologové a neurovědci, aby získali důležité poznatky, které by mohly ovlivnit přístup pubescentů k četbě.

„Neurovědný přístup chce získat odpověď na otázku, co se děje při četbě přímo analýzou procesů odehrávajících se v mozku.“²

Tyto neurovědné výzkumy ukazují, že cílem recepce literárního textu není pouze pasivní příjem estetické informace, ale že cílem je transformace emocí, tj. původní emoce jsou posíleny, můžou vzniknout emoce nové nebo se původní emoce mohou modifikovat.

Emocionální gramotnost žáků by se měla posilovat následujícími způsoby:

- schopnost vědomí vlastního emočního stavu;
- žáci by měli být schopni rozpoznat emoce druhých lidí ;
- žáci by měli být schopni porozumět jak verbální tak i neverbální reprezentaci emocí u lidí i literárních postav;
- uvědomění si, že vnitřní stavy mohou být odlišné od vnějšího vyjádření;
- pro vyjadřování emocí je nezbytná znalost kulturních pravidel.

Tyto výše zmíněné strategie k posílení emocionální gramotnosti se mohou uplatňovat nejen při hodině výuky recepce literárního díla, ale i v jiných vyučovacích předmětech a rovněž i v soukromém životě.³

¹ JONÁK, Z. Úloha emocí při recepci literárního díla. In *RVP metodický portál*. Dostupný na [www.<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1131/ULOHA-EMOCI-PRI-RECEPCI-LITERARNIHO-DILA.html>](http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1131/ULOHA-EMOCI-PRI-RECEPCI-LITERARNIHO-DILA.html)[cit.15.5.2010]

² JONÁK, Z. Úloha emocí při recepci literárního díla. In *RVP metodický portál*. Dostupný na [www.<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1131/ULOHA-EMOCI-PRI-RECEPCI-LITERARNIHO-DILA.html>](http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1131/ULOHA-EMOCI-PRI-RECEPCI-LITERARNIHO-DILA.html)[cit.15.5.2010]

³ JONÁK, Z. Úloha emocí při recepci literárního díla. In *RVP metodický portál*. Dostupný na [www.<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1131/ULOHA-EMOCI-PRI-RECEPCI-LITERARNIHO-DILA.html>](http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1131/ULOHA-EMOCI-PRI-RECEPCI-LITERARNIHO-DILA.html)[cit.15.5.2010]

5. INTERPRETACE BÁSNÍ

Interpretovat báseň znamená uznávat jak její strukturní zvláštnosti, tak zvláštnosti jejího strukturního působení. Každá báseň má nějaké své individuální poselství, je jedinečná, skutečná a taktéž objevná. Takže chceme-li nějakou báseň interpretovat, mělo by se nás dotknout její sdělení. Zdeněk Kožmín ve své knize *Interpretace básní* uvádí, že podle slovenského lingvisty Jozefa Mistríka se analýza textu ve škole dělí na tři fáze.¹

První fází je typologie, kterou se rozumí vyhledání všech podstatných a nápadných prvků, jež tvoří text. Mezi takovéto prvky patří frekvence slov v textu a jejich umístění v textu, dále pak distribuce slov a vět a také skutečnost, jak jsou jednotlivá slova od sebe vzdálena. Jde tedy o popis textu a zaznamenání jasných prvků a jiných zřetelných elementů. Typologie nám poodhaluje to, co text v sobě sám ukrývá a na co odkazuje.

Druhou fází je již sama interpretace. Ta navazuje na první fázi, která tvoří základ interpretace. Kromě výrazných formálních prvků bereme dál v potaz složky uměleckého textu, které nejsou vidět přímo. Jmenovitě například autor, téma, doba, atd. Druhá fáze se nezabývá jen skladbou a uspořádáním, ale navíc i koherencí konkrétního textu. „*Typologizovat znamenalo hledat fakty, kdežto interpretovat znamená vysvětlovat.*“²

Třetí a poslední fází rozboru textu je výchovná funkce. Text je chápán jako autorova výpověď, jako živé slovo adresované přímo čtenáři.

Všechny tři fáze se spolu úzce souvisí a jedna bez druhé by nebyly účinné. *Interpretace básní* dále uvádí, že podle Jozefa Mistríka by nemohla být výchovná funkce bez textové analýzy a naopak textová analýza bez výchovné funkce textu.

Avšak neměli bychom tyto fáze používat šablonovitě. Můžeme je považovat za jakési opěrné body pro analýzu textu ve škole. Každý z nás má vlastní interpretační postupy a ty se od sebe vzájemně liší.

¹ KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. ISBN 80-210-1694-9.

² KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. str. 152. ISBN 80-210-1694-9.

Kožmín odkazuje na názory několika zahraničních teoretiků interpretace, kteří uvádí, že nelze neupřednostňovat určité postupy a nelze nepreferovat konkrétní metodu při práci s textem. Všechno samozřejmě záleží na individuálním přístupu, osobě, která interpretuje, autorovi básně a v neposlední řadě i na tom, jaký je cíl našeho rozboru. Neměli bychom opomenout, že by vždy měly být respektovány metodické požadavky bez ohledu na výběr metody či postupu. Mezi takovéto metodické požadavky patří:

- přihlížet k textu jako k celku a ne izolovaně k jednotlivým částem;
- nevnucovat vlastní názor. Nechat žáky, aby vyslovili vlastní myšlenky a nápady;
- nezahltit interpretaci přílišnými detaily;
- ověřit správnost intuitivních představ přesnými postupy;
- odlišovat rozbor jazykový od rozboru stylistického;
- chápat text v souvislosti s autorem a dobou;
- text realizovat interpretací a tím prokázat jeho porozumění;
- nepřidávat do textu žádné jiné prvky, které v něm nejsou.

V interpretaci se klade důraz na význam jednotlivých slov v textu. „*Chápeme interpretaci jako pokus zachytit živý významový pohyb básně, jako by se geneze smyslu básně uskutečňovala před našima očima.*“¹ Není cílem interpretace, aby se k básni přistupovalo jako k nějaké hádance, kterou je třeba rozluštit, opomenuli, že existují i takové básně s hádankovým schématem. Naopak cílem je vyznačit nové objevy, jimiž báseň obohacuje náš život.²

¹ KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. str. 152. ISBN 80-210-1694-9.

² KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. ISBN 80-210-1694-9.

6. PRÁCE S BÁSNÍ VE ŠKOLE

6.1. K čemu potřebujeme lyriku

Jako budoucí pedagog se budu v první řadě snažit postupně eliminovat různá nesprávná mínění o lyrice. Je třeba žákům demonstrovat, že lyrika není umělé vyjadřování pocitů, ani pouhé vyslovování výpovědí a už vůbec žádným sentimentálním vyznáním lásky zamilovaných lidí. Kromě těchto názorů existuje spousta dalších, povrchních úsudků o milostné lyrice. Bylo by dobré žákům osvětlit důležitost lyriky v našich životech, avšak to se nedá shrnout do pouhé jedné jediné věty či tvrzení. Lepším řešením je, aby si žáci položili otázku týkající se důležitosti lyriky v jejich životech, jestli ji potřebují a jak samotné žáky například motivuje.¹

Abychom získali odpovědi na tyto otázky, pokusme se ve škole vést s žáky diskuzi na různá témata týkající se lyriky. Například: Můj oblíbený verš, který se mi často vrací; Úryvek básně vyvolávající ve mně hezký pocit; Báseň, která se mi opravdu hodně líbí; O čem by byla báseň, kterou bych psal. Všechna tato témata vedou k jedinému cíli a to nenásilně poukázat na fakt, že lyrika je opravdu součástí našich životů. Vždyť i některé básničky nebo jejich části lze použít v různých životních situacích.²

Uvedme si pár příkladů:

- Konec jedné milostné básně: „*Nechci vzpomínat, neumím zapomenout*“. Je zde převaha zármutku, ale zároveň i naděje v budoucnost. Když se tyto verše objeví, mohou vyvolávat pocity smutku nebo lítosti. Mohou se objevit v souvislosti s prožitím něčeho, co se vám vryje navždy do paměti
- Jaroslav Seifert - Maminka: „*Maminko moje milovaná, a v zubech konec násadky, přemýšlím; stránka nenapsaná čeká a čeká na řádky*“. Tyto verše ve mně vyvolávají vzpomínky na odloučení. Když jsem byla tisíce kilometrů vzdálená od osoby, kterou na celém světě miluji nejvíce. Předemnou kousek papíru, v ruce pero, chtěla

¹ KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. ISBN 80-210-1694-9.

² KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. ISBN 80-210-1694-9.

jsem psát, jak moc mi chybí a co pro mě v životě znamená. Člověk ví, co cítí, ale je složitější všechny ty pocity jen tak popsat na kuse papíru. Já mamince chtěla říct víc než to, že ji nade vše miluji.

- „*Byl pozdní večer – první máj –
večerní máj – byl lásky čas.
Hrdliččin zval ku lásce hlas,
kde borový zaváněl háj.
O lásce šeptal tichý mech;
květoucí strom lhal lásky žel,
svou lásku slavík růži pěl,
růžinu jevil vonný vzdech*“.¹

Tyto verše mi připomínají mou první velkou lásku. Romantická procházka na prvního máje a polibek pod rozkvetlou třešní, šeptání milostných slůvek. Je hezké, když se můžu díky milostným veršům vrátit zpět do minulosti a na chvíli zavzpomínat na hezké věci, které se staly.

Právě takové verše vytváří ve škole vhodnou atmosféru, při které lze žáky motivovat k práci s lyrickou básní, v našem případě s básní milostnou. Na výše uvedených příkladech si můžeme jasně povšimnout, že lyrika vsutku proniká naším životem. Je zdrojem zachycujícím životní pravdy a zkušenosti. Je myšlením a cítěním světa. Aby však báseň byla básní, nesmíme opomenout na uznání určitých estetických zákonitostí lyriky.

Podle provedeného průzkumu zveřejněného v Kožmínově knize můžeme říci, že názory studentů se spolu setkávaly, například „*poezie nás vytrhuje z konvenčního přístupu ke skutečnosti, obohacuje náš život novými významy, dává mu širší prostor*“.² Názor, že lyrika je pouze pro vyvolené se ukázal být falešným a naopak se poměrně velká část studentů k lyrice hlásila.³

¹ MÁCH, K.H. *Máj*. 1.vyd. Praha : Fragment, 2010. ISBN 978-80-253-1065-6.

² KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. str. 150. ISBN 80-210-1694-9.

³ KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. ISBN 80-210-1694-9.

Je důležité, abychom jako pedagogové i nadále vyvraceli názor, že lyrika je věcí nadbytečnou, ale naopak je věcí elementární, součástí našich životů. Podstatnou roli při práci ve škole hraje i vhodný výběr milostné lyriky, a tudíž bychom se měli snažit rozšířit oblast lyrična, tj. od básně až po písničku. Tímto se lyrika dostane více do podvědomí mladých lidí.

Kožmín uvádí, že z praxe vyplývá, jak účinné je spojování specifických lyriky s vlastními zkušenostmi a zážitky. Ve spoustě případů lyrika nezachycuje pouze subjektivní životní osudy a příhody, ale rovněž osudy druhých lidí, k nimž bychom neměli být lhostejní. Takový přístup bychom měli prostřednictvím lyriky vštěpovat mladým lidem, kteří jsou často bezohlední vůči svému okolí. Můžeme tedy říct, že odpovídá konkrétnímu lidskému přístupu ke skutečným věcem.¹

„Lyrika je zastavením v proudu času, aby mohl být dravý životní proud zachycen a uvědoměn v plnosti určité jedinečné situace, určité chvíle, kdy se nám náš život v bleskové zkratce najednou objeví ve významech, které by nám jinak unikaly a které jsou přesto také důležité a přitažlivé.“²

Existuje ale spousta dalších aspektů, proč v životě potřebujeme lyriku a proč bychom měli žáky vychovávat k její větší oblíbenosti a porozumění. Lyrika nás totiž učí chápat jazyk a lépe rozumět mateřštině. Poodhaluje čtenářům různé jazykové zvláštnosti, někdy i významově složité. Organizuje jazyk, používá jazykové aktivity uvolňující v hláskách a slovech další významy a uvádějící do pohybu syntaktické vztahy, ruší ustálené jazykové mechanismy a naopak hledá nová slovní spojení, vynalézá vlastní výrazy i řeč.

Je klíčové, abychom o těchto specifických básnického jazyka věděli. To nám pomáhá v porozumění a pochopení básně, která se nám třeba může zdát složitá a my si nad její interpretací připadáme bezradní. Pokud na takovou báseň narazíme ve třídě nebo žáci doma, je dobré takovou

¹ KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. str.150. ISBN 80-210-1694-9.

² KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. str. 150. ISBN 80-210-1694-9.

báseň analyzovat společně a žákům ukázat, jak je jazykově uspořádána a že je v ní dosaženo jednotícího smyslu, který vzniká na základě spojení všeho dobrého v básni.¹

6.2. Jak se školáci mohou naučit psát poezii

Než se vůbec žáci pustí do „tvůrčího“ psaní básně, je důležité je vhodně motivovat. Motivace může být různá, záleží na učiteli. Dalším podstatným krokem je členění celého procesu na několik kroků. Ty by měly být jednoduché, jasné a snadno pochopitelné. Učitel by měl celý proces psaní demonstrovat na svém vlastním příkladu.

Zde je několik základních kroků:

- Nejprve si na papír nachystáme několik slov, která se rýmují, například - *jasná, šťastná, zklamání, svítání, sníš, víš, láska, kráska...*Některá ze svých slov si pak vyberou a vytvoří z nich větu tak, aby vybrané slovo stálo na jejím konci a rýmovalo se s jiným slovem.
- Dalším krokem je recitace. Žáci by si měli svoje vytvořené verše přečíst nahlas. Rýmy totiž mohou znít trochu odlišně než zněly, když je tvořili ve svých myšlenkách.
- Psaní básně o všedních věcech. Zkusme přimět děti, aby vyjádřily své myšlenky a představy o lidech a věcech, které jsou jim dobře známé.
- Rýmované hry. Ty jsou velmi účinnou a efektivní metodou. Například říkanky - jsou vůbec jednou z forem poezie, kterou v dětství slyšíme jako první. Některou říkanku můžeme číst nahlas a žáci budou tleskat a podupávat do rytmu dle toho, co slyší.
- Hudba. Učitelé mohou dětem pustit hudbu a ukázat jim, že text písně je podobný poezii, jen s tím rozdílem, že je hudebně doprovázen.²

¹ KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. str.150. ISBN 80-210-1694-9.

² ALLFRED, Z. How can children learn to write poetry. Dostupný na [www.<http://en.friartikkel.com/How-can-children-learn-to-write-poetry-in-Six-Steps_372/>](http://en.friartikkel.com/How-can-children-learn-to-write-poetry-in-Six-Steps_372/) [cit. 23.5.2010]

Psaní básně může být zábavnou činností a žákům se bude líbit. Opravdu však nejvíce záleží na učiteli, jaké metody práce a jakou motivaci k práci zvolí. Měli bychom začít s jednoduchými veršůky, aby žáci měli možnost získat jistou důvěru při psaní. Použitím různých pomůcek při psaní básně napomáháme prohloubit porozumění poezii.

7. VÝZKUMY DĚTSKÉHO ČTENÁŘSTVÍ

Dětské čtenářství a čtenářská gramotnost se zkoumají již několik desítek let, můžeme říct, že výzkumy sahají až do období první republiky. Tématikou dětského čtenářství se u nás nejvíce zabýval Otakar Chaloupka, který napsal knihu *Rozvoj dětského čtenářství*, v níž se zabývá problematikou literární výchovy žáků mladšího a staršího školního věku. Další podobné výzkumy prováděli v 80. letech minulého století například Dagmar Dorovská, Zdeněk Jonák, Ladislava Lederbuchová, Ludvík Pokorný, Libor Prudký, Vladimír Smetáček, Svatava Urbanová a spousta dalších. Zjišťovali činitele, kteří ovlivňují způsob získávání knih, faktory podmiňující čtenářskou úspěšnost, místo zájmové četby dětí v souhrnu jejich volnočasových aktivit, dále také čtenářské preference autorů, titulů a žánrů.¹ Sice se výzkumy přímo nezabíraly tématem vnímání milostné lyriky, ale i jejich témata jsou zajímavá, a proto bych se zde o nich chtěla zmínit.

Jedním z výzkumů je JAK ČTOU ČESKÉ DĚTI?, jež realizovala firma Gabal Analysis and Consulting ve spolupráci s firmou Investorskoinženýrská a.s. Tento výzkum se zabýval zmapováním dětských čtenářských motivací a návyků, významu školy a rodiny v životě malých čtenářů, vlivu médií na vztah dítěte ke knize a role knihoven v podpoře dětského čtenářství. Tento výzkum je zvláštní tím, že čtenářství dětí zjišťují prostřednictvím rodiny, nikoliv školy. Realizace projektu za pomoci dotazníků a face-to-face rozhovorů. Sběr dat byl uskutečněn v období 1.-15.12. 2002 za účasti 1092 dotazovaných dětských respondentů a stejného počtu rodičů.² Hlavními tématy výzkumu byly:

- čtenářské zájmy a návyky dětí ve věku od 10-14 let;
- jaký je význam rodiny a školy v životě dětských čtenářů;
- jak média ovlivňují čtenářství;

¹ TOMAN, J. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: CERM, 1999. str. 3-4. ISBN 80-7204-111-8.

² Jak čtou české děti? Stručná zpráva o výsledcích analýzy. Dostupný na www.gac.cz/documents/nase_prace_vystupy/GAC_CTEN_jak_ctou_ceske_deti_strucna_zprava.pdf [cit. 5.6.2010]

- knihovny .

Vybírám některé z výsledků::

- polovinu dětí lze označit za čtenáře, což znamená, že čtou pravidelně nejméně jednou týdně;
- jedna třetina dětí jsou zralými čtenáři a knihy berou nejen jako zábavu, ale i prostředek ke vzdělávání;
- 54% dětí čtení baví, čtení nevnímají jako povinnost;
- 27% dětí za měsíc nepřečte ani jednu jedinou knihu, 43% alespoň jednu a 30% více jak jednu;
- 7% dětí čte několik hodin každý den, 21% denně alespoň chvíli a zbytek nečte vůbec;
- více čtou dívky a žáci víceletých gymnázií;
- pro 35% je nejoblíbenějším žánrem dobrodružná literatura a fantasy, 20% má rádo dívčí literaturu, 19% pohádky a pověsti. Co se týká oblíbenosti českých a zahraničních autorů, tak tento výsledek je vyrovnaný- 50%:50%;
- čtení je spojeno s volnočasovými aktivitami. Můžeme říct, že pokud děti tráví více času se svými rodiči, je zde větší možnost rozvoje čtenářství;
- jedním z faktorů podporující dětské čtenářství je to, že alespoň jedna čtvrtina rodičů s dětmi o četbě hovoří;
- intenzitu čtení zvyšuje kvalitní čtenářské zázemí v rodině, rovněž vzdělání rodičů;
- čas, jež je věnován společnému čtení již v raném věku dítěte, ovlivňuje jeho pozdější čtenářské návyky;
- čtenářství jednoznačně konkuruje sledování televize. Pokud má dítě povoleno sledovat televizi neomezeně, snižuje to jeho potřebu přečíst si nějakou knihu;
- gramotnost spojená s užíváním počítače má většinou pozitivní dopad na čtenářství;

- 46% dětí chodí do knihovny a to nejčastěji s kamarády, 65% ji alespoň jednou navštívilo.¹

Existují také dva mezinárodní projekty, které se zabývaly čtenářskou gramotností žáků v České republice. Jsou to tyto projekty: PIRLS a PISA.

➤ PIRLS

Tato zkratka znamená *Progress in International Reading Literacy Study* nebo-li *Mezinárodní výzkum čtenářské gramotnosti*. Jde o výzkum organizovaný Mezinárodní asociací pro hodnocení výsledků vzdělávání. U nás proběhl v roce 2001 a zjišťoval čtenářskou gramotnost žáku ve 4. třídách základních škol. Celkově se tohoto výzkumu zúčastnilo 35 zemí. Z celkového pohledu dosáhli čeští žáci lepších výsledků než byl mezinárodní průměr. Co se týká srovnání výsledků zemí EU, zde již výsledky nebyly tak uspokojivé, spíše je můžeme považovat pouze za průměrné. Byly použity dva základní typy testů- písemné testy a dotazníky. Účelem celého projektu je monitorovat čtenářskou gramotnost žáků každých pět let. V roce 2006 se konal další z cyklů tohoto výzkumu, avšak Česká republika se jej nezúčastnila.²

„V rámci výzkumu PIRLS 2001 byla čtenářská gramotnost definována jako schopnost rozumět formám psaného jazyka, které vyžaduje společnost a / nebo oceňují jednotlivci, a tyto formy používat.“³

➤ PISA

PISA je organizovaný výzkum, který se zaměřuje na srovnání znalostí a dovedností ‚teenagerů‘, tedy žáků patnáctiletých, a to v oblasti čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti. Je realizován pod záštitou

¹ Jak čtou české děti? Stručná zpráva o výsledcích analýzy. Dostupný na www.gac.cz/documents/nase_prace_vystupy/GAC_CTEN_jak_ctou_ceske_deti_strucna_zprava.pdf [cit.5.6.2010]

² Mezinárodní výzkumy čtenářské gramotnosti a výsledky žáků v ČR. Dostupný na <http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2008-roc-60/12-2008/tema-mezinarodni-vyzkumy-ctenarske-gramotnosti-a-vysledky-zaku-v-cr-47-289.htm> [cit.1.6.2010]

³ Mezinárodní výzkumy čtenářské gramotnosti a výsledky žáků v ČR. Dostupný na <http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2008-roc-60/12-2008/tema-mezinarodni-vyzkumy-ctenarske-gramotnosti-a-vysledky-zaku-v-cr-47-289.htm> [cit.1.6.2010]

OECD, což znamená *Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj* a probíhá jednou za tři roky.. Jsou testovány znalosti a dovednosti ve všech uvedených oblastech, ale střídavě bývá jedné z oblastí věnován větší prostor za účelem získání detailnějších informací. V roce 2000 pozornost nejvíce věnována čtenářské gramotnosti, v roce 2003 matematické gramotnosti, v roce 2006 oblasti přírodovědné gramotnosti a v roce 2009 opět čtenářské gramotnosti. Výsledky provedených výzkumů jsou k dispozici v dostupné internetové zprávě. Tohoto výzkumu se však účastní jen vybraný vzorek škol. Ve světě se výzkumu PISA věnuje velká pozornost. Používají se dva typy testů- písemné testy a dotazníky, jež obsahují otázky týkající se školního prostředí, plánů do budoucna, rodinného zázemí, atd. Cílem je získat názory a postoje žáků k těmto uvedeným věcem. Součástí je taktéž dotazník pro ředitele škol. Gramotnost čtenářská, matematická a přírodovědná jsou součástí jednoho celku- gramotnosti, která je pro člověka nezbytná.¹

*„Čtenářská gramotnost je ve výzkumu PISA vymezena jako schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosažení vlastních cílů, k rozvoji vlastních vědomostí a potenciálu a k aktivní účasti ve společnosti“.*²

Dalším výzkumem je ČTENÁŘSTVÍ OČIMA PEDAGOGŮ. Jeho iniciátorem byl roku 1996 Libor Prudký a svůj výzkum publikoval v Učitelských novinách. Výzkum realizovala pražská marketingová agentura Point. Sběr dat proběhl od 7. - 25.10 1996. Do výzkumu bylo zapojeno 317 škol. Všechna data byla získávána pomocí dotazníku. Ten obsahoval třicet otázek. Na 164 školách byli dotazováni členové Klubu mladých čtenářů, na zbývajících 153 školách zase ti, kteří nejsou členy Klubu mladých čtenářů, tzn. členové pedagogického sboru starající se o

¹ Mezinárodní výzkumy čtenářské gramotnosti a výsledky žáků v ČR. Dostupný na <http://ctenar.svkkk.cz/clanky/2008-roc-60/12-2008/tema-mezinarodni-vyzkumy-ctenarske-gramotnosti-a-vysledky-zaku-v-cr-47-289.htm> [cit.1.6.2010]

² Mezinárodní výzkumy čtenářské gramotnosti a výsledky žáků v ČR. Dostupný na <http://ctenar.svkkk.cz/clanky/2008-roc-60/12-2008/tema-mezinarodni-vyzkumy-ctenarske-gramotnosti-a-vysledky-zaku-v-cr-47-289.htm> [cit.1.6.2010]

školní knihovnu. Výzkum a jeho výsledky byly publikovány ve dvanácti částech učitelských novin.¹

Uvádím některé z výsledků:

- Co se týká pořizování knih z Klubu mladých čtenářů, tak mezi pedagogy, kteří jsou jeho členy, vliv na pořizování mají nejvíce žánr knížek, dále pak finanční situace rodiny a věk čtenářů. Knihy si mohou dovolit objednávat především děti z bohatých rodin.
- Co se týká pořizování knih do školních knihoven, tak mezi pedagogy, kteří nejsou jeho členy, vliv na pořizování mají nejvíce cena knihy, dále finanční situace školy a míra zájmu vedení školy o školní knihovnu a čtenářství.
- Podle pedagogů, kteří nejsou členy KMČ si 39,9% dotazovaných myslí, že lepší distribuce knih by mohla ovlivnit zájem dětí o četbu.
- 38% pedagogů si myslí, že pozitivní vliv rodiny by mohl zvýšit zájem o četbu.
- 23,8% zastává názor eliminování negativního vlivu televize.

Jaké by podle pedagogů mohly být doprovodné aktivity podporující čtenářství?

- 66,6% je pro navštěvování literárních programů.
- 45,7% je pro vytváření čtenářských koutů a knihoven (školní knihovny i třídní knihovny).
- 34,5% jsou stoupcem publikace školního časopisu, případně třídního časopisu.

Je povinná četba aktivitou, která podněcuje, či naopak tlumí rozvoj čtenářství?

- Podle 73,2% dotazovaných pedagogů je povinná četba úspěšná, jestliže je rozumně nabízená a vybíraná.

¹ PRUDKÝ, L. Čtenářství očima pedagogů I-XII. *Učitelské noviny*, 1998, roč. 101, č. 22, 23, 26, 29, 30, 31, 36, 38, 41, 44, 45.

- Podle 17,1% dotazovaných pedagogů povinná četba snižuje zájem o četbu, naopak odrazuje a proto by žáci měli být k četbě řádně motivováni a četba by jim měla být spíše jen doporučována, než-li povinně určena.

Jaká je situace s vytvářením prostředí podporujícího četbu?

- 45% škol tvoří čtenářské kouty a knihovny (i ve třídách).
- 34,5% pedagogů podporuje myšlenku vydávání školního nebo třídního časopisu
- 30,6% škol má divadelní nebo literární kroužek¹

Existuje celá řada dalších výzkumů zabývajících se problematikou zájmu dětí a mládeže o čtenářství. Jsou to například VÝZKUMY ČTENÁŘSKÝCH ZÁJMŮ DĚTÍ A MLÁDEŽE V LIBERCÍ, jehož autorem je opět Libor Prudký.² Je rozdělený na dvě části:

1. První část

Týkala se čtenářských zájmů a vztahů čtenářů k Oddělení pro děti a mládež Státní vědecké knihovny v Liberci. Realizaci výzkumu uskutečnila sama Státní vědecká knihovna v Liberci. Sběr dat se uskutečnil roku 1994 a zahrnul čtenáře, kteří navštívili Oddělení pro děti a mládež Státní vědecké knihovny v Liberci během 14 výpůjčních dní. Celkem jich bylo 638 a dotazníky vyplnilo 499 z nich.

2. Druhá část

Druhá část se týkala žáků a studentů libereckých škol. Celkem bylo 764 dotazovaných. Sběr dat se uskutečnil roku 1995. Výzkum zahrnoval 35 náhodně vybraných tříd na různých školách. Škála od 3. tříd základních škol až po maturitní ročníky gymnázií, středních odborných škol nebo poslední ročníky učilišť.

¹ PRUDKÝ, L. Čtenářství očima pedagogů I-XII. *Učitel'ské noviny*, 1998, roč. 101, č. 22, 23, 26, 29, 30, 31, 36, 38, 41, 44, 45.

² PRUDKÝ, L. Výzkumy čtenářských zájmů dětí a mládeže v Liberci. In *Současnost literatury pro mládež*. Liberec: Technická Univerzita v Liberci, 1996. str. 91-100.

V obou částech bylo zkoumáno zde několik okruhů:

Jedním ze zkoumaných okruhů byl rozsah a intenzita četby - Jak často se dostaneš ke čtení knížek?

- Výsledek ukazuje, že návštěvníci knihovny jsou špičkovou skupinou čtenářů ve srovnání s žáky libereckých škol. Z tohoto výsledku vyplývá, že rozvoj čtenářských zájmů do velké míry ovlivňuje spolupráce s knihovnou. Dle výsledku 20-25% dětí a mládeže libereckých škol nejsou vůbec čtenáři. Naopak 60% bere četbu jako součást svého života. Čtou nejméně jednou týdně. Více jak 20% dětí a mládeže jsou dosti intenzivní čtenáři, což znamená, že čtou nejméně dvakrát týdně a čtení věnují nejméně pět hodin týdně.

Druhým okruhem zkoumání byla otázka - Co děti a mladí lidé čtou?

- Z výsledků vyplývá, že autoři tradiční dětské dobrodružné literatury vítězí s přehledem (23,3%). Dále následují autoři pohádek (13,1%), autoři dívčí literatury (10,8%). A co se týká konkrétních jmen autorů, vedou u dětí základních škol spisovatelé jako Foglar, Verne, Seton, Dumas.

Dalším okruhem zjišťování byla otázka - Co vede malé čtenáře ke konkrétnímu výběru knížky?

- Na prvním místě obsah / žánr, dále pak autor knížky, náhoda či také momentální nálada. Doporučení rodičů nehraje významnou roli, taktéž vliv školy, kamarádů a médií není podstatným faktorem při jejich výběru.

Jak jste se ke čtení dostali?

- Z výsledků je jasné, že převážně proto, že je čtení bavilo. Dále pak díky vlivu rodiny, kamarádů, atd. Zmíněn je i vliv školy a učitelů.¹

¹ PRUDKÝ, L. Výzkumy čtenářských zájmů dětí a mládeže v Liberci. In *Současnost literatury pro mládež*. Liberec: Technická Univerzita v Liberci, 1996. str. 91-100.

V průběhu výzkumu bylo taktéž sledováno postavení četba jako aktivity vzhledem k volnému času, zájmové aktivitě nebo sledování televize, čtení časopisů, času věnovanému kamarádům. Bez jakýchkoliv pochyb zde byl potvrzen vztah mezi četbou a mimoškolními aktivitami. 82% dotazovaných má kromě knihovny i jiné mimoškolní aktivity.

Celkově z výsledků můžeme vyvodit závěr, že četba je součástí aktivit dětí a mládeže libereckého kraje. 80% žáků základních škol vnímá četbu jako součást života, baví ji, má o ni zájem. Avšak s přibývajícím věkem tento zájem klesá.¹

TAKOVÝ JSME MY, ČEŠTÍ ČTENÁŘI to je název dalšího výzkumu, který zpracoval Otakar Chaloupka a nakladatelství Adonai tento výzkum realizovalo. Dospělejší čtenáři zde odpovídali na několik otázek:

- Kolik knih přečtete za rok?
- Jakou máte nejoblíbenější knihu?
- Jaké je podle Vás místo literatury, knih a kultury celkově v životě člověka?
- Dovedete si představit člověka bez kultury? Jak by vypadal?

90% dotazovaných hodnotilo smysl literatury pro svůj život souhlasně a to, že život bez literatury není možný, že literatura je pro ně nezbytná, na prvním místě. Co se týká rozpětí četby a výběru titulů, tak mezi uváděnými tituly chyběla přední jména současné i starší české literatury a přední evropští i světoví autoři. Vyšlo najevo, že dnešní čtenářství se orientuje především na atraktivní kompenzační texty.²

¹ PRUDKÝ, L. Výzkumy čtenářských zájmů dětí a mládeže v Liberci. In *Současnost literatury pro mládež*. Liberec: Technická Univerzita v Liberci, 1996. str. 91-100.

² CHALOUPKA, O. *Takoví jsme my, čeští čtenáři*. 1.vyd. Praha: Adonai, 2002.

Existuje několik projektů podporující čtenářství dětí:

Celé Česko čte dětem

„Národ, který málo čte, málo ví. Národ, který málo ví, přijímá špatná rozhodnutí – doma, v obchodě, u soudu, u volební urny. Nevzdělaná většina může přehlasovat vzdělanou menšinu – to je velice nebezpečný aspekt demokracie!“ Toto tvrdí americký spisovatel Jim Trelease, autor knihy Učebnice předčítání.¹

Jedná se o projekt, jehož cílem je především podporovat emocionálního zdraví dětí. Projektu vznikl v USA, avšak má i svou českou verzi. Hlavní myšlenkou je znázornit komunikaci v rodinách v dobách minulých, po nástupu televize a v současnosti. Smutným konstatováním je fakt, že děti často tráví svůj čas a večery se svým počítačem či televizí, bez rodičů. Velmi důležitou funkci má předčítání a v životě dítěte hraje nesmírnou roli. Je to jedna z mála příležitostí, kde se rodič a dítě každý večer setkávají. Významné je to taktéž pro emocionální zdraví, morálku, intelekt i rozvoj jazyka dítěte. Rituály předčítání by se měly zachovat, i když už děti umí číst. *„Bez ohledu na to, kolik máš práce, je tou nejdůležitější věcí, kterou můžeš učinit pro budoucnost svého dítěte kromě projevů lásky a objímání, také každodenní hlasité čtení a omezení televize.“* Odborníci potvrzují, že pravidelné předčítání učí dítě jazyku a myšlení, rozvíjí jeho paměť a obrazotvornost. Rovněž ho obohacuje nejen o vědomosti, ale i o vzorce morálního chování. Navíc posiluje sebevědomí. Rodiče zkrátka často hledají zástupce jako je například škola, družina, televize, atd. Místo toho, aby rodiče řekli , řeknou „Jdu a čti si“, a proto musíme konstatovat, že nejvíce zanedbanou částí naší civilizace jsou emoce. Pro zajímavost, dle výzkumu děti stráví ve škole přibližně 900 hodin, zatímco doma 7800 hodin.²

¹ Svět plný fantazie: Celé Česko čte dětem. Dostupný na [www.< http://www.fiftyfifty.cz/Svet-plny-fantazie-Cele-Cesko-cte-detem-9309850.php>](http://www.fiftyfifty.cz/Svet-plny-fantazie-Cele-Cesko-cte-detem-9309850.php)[cit.14.6.2010]

² Svět plný fantazie: Celé Česko čte dětem. Dostupný na [www.< http://www.fiftyfifty.cz/Svet-plny-fantazie-Cele-Cesko-cte-detem-9309850.php>](http://www.fiftyfifty.cz/Svet-plny-fantazie-Cele-Cesko-cte-detem-9309850.php)[cit.14.6.2010]

Chystají se různé konference ve městech, v knihovnách, univerzitách a školách. Atraktivními se zdají být tzv. čtenářské deníčky Škola naruby, ve kterých děti známkují své rodiče.

Do projektu Celé Česko čte dětem se zapojilo více jak 200 škol, školek a knihoven, zapojují se i celebrity, díky nimž byl projekt medializován. Aktivně se zapojili například: Zdeněk Svěrák, Michal Viewegh, Jarek Nohavica, Petra Hapka, Ivana Chýlková, Aňa Geislerová, Arnošt Gioldflam, Libuše Šafránková, aj. Patronem celého projektu je náš bývalý prezident pan Václav Havel s ženou Dagmar. Projekt je realizován pod záštitou Ministerstva kultury, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Dětského fondu OSN UNICEF. Řídí se heslem „Čteme dětem 20 minut denně“.

Co tedy můžeme očekávat od pravidelného čtení?

- vytváří pevné pouto mezi rodičem a dítětem;
- podílí se na emočním rozvoji dítěte;
- učí morálním hodnotám, napomáhá při výchově;
- rozvíjí jazyk, paměť a představivost, učí myšlení;
- formuje čtecí návyky a podporuje získávání vědomostí po celý život;
- rozšiřuje znalosti, zlepšuje soustředění, usnadňuje učení;
- je tou nejlepší investicí do úspěšné budoucnosti dítěte.¹

Rosteme s knihou

Dalším projektem je Rosteme s knihou. Od loňského roku je součástí programu EU Read, což je skupina organizací v rámci Evropské Unie zaměřených na podporu čtenářství. V programu EU Read vznikají společné projekty, příkladem je nová akce Kniha mého srdce, které se snaží o zapojení rodiny, školy i široké veřejnosti, jelikož podle různých výzkumů víme, že podpoře čtení se věnují především knihovny. Vliv na

¹ Svět plný fantazie: Celé Česko čte dětem. Dostupný na [www.<http://www.fiftyfifty.cz/Svet-plny-fantazie-Cele-Cesko-cte-detem-9309850.php>](http://www.fiftyfifty.cz/Svet-plny-fantazie-Cele-Cesko-cte-detem-9309850.php)[cit.14.6.2010]

rozšíření čtenářství do povědomí veřejnosti má například pořádání výstav, soutěží nebo autorských čtení.¹

Moje první kniha

Vedle ostatních projektů vznikl i tento pod názvem Moje první kniha, kdy starostové obcí dávají dětem na vítání občánků knihu místo plastové hračky. Tento projekt chce upozornit na skutečnost, jak významnou roli pro rozvíjení osobnosti dítěte má pravidelné předčítání. Probíhá v několika městech naší republiky, například v Olomouci, Třinci, Sázavě a Frýdku-Místku nebo v Sázavě.² Zde je ukázka několika z nich:

¹ Zpráva z konference Současnost literatury pro děti a mládež. In *Inflow.cz*. Dostupný na www.inflow.cz/zprava-z-konference-soucasnost-literatury-pro-deti-mladez [cit.5.6.2010]

² Zpráva z konference Současnost literatury pro děti a mládež. In *Inflow.cz*. Dostupný na www.inflow.cz/zprava-z-konference-soucasnost-literatury-pro-deti-mladez [cit.5.6.2010]

PRAKTICKÁ ČÁST

8. Milostná lyrika v recepci středoškolských studentů - výzkum

8.1. Úvod – charakteristika výzkumu, dotazník, cíl a hypotézy

- charakteristika výzkumu

Výzkum recepce milostné lyriky probíhal v rámci mé druhé pedagogické praxe na Gymnáziu Jakuba Škody v Přerově. Tuto školu jsem si vybrala záměrně, jelikož jsem její absolventkou a z pohledu kvality výuky patří mezi nejprestižnější školy nejen v Olomouckém kraji. Právem patří mezi špičkové vzdělávací instituce. Na gymnáziu nabízí možnost studia jak na osmiletém, tak na čtyřletém cyklu. Cílem obou cyklů je soustavná příprava studentů na studium na vysokých školách. Kvalitu gymnázia potvrzuje i statistika počtu studentů přijatých na VŠ. Studenti GJŠ se rovněž pravidelně účastní různých středoškolských soutěží a olympiád a v těch dosahují výborných výsledků.¹ Proto jsem také předpokládala, že by spolupráce na mém dotazníku mohla být přinejmenším plodná a že bych se v průběhu průzkumu mohla dovědět zajímavé věci.

Průzkumu se zúčastnily 3 třídy vyššího gymnázia - kvinta B, sexta A, septima A. Z hlediska pohlaví respondentů jsem oslovila 22 chlapců a 54 dívek, celkově tedy 76 žáků. Bohužel to všechno nebyly třídy, ve kterých jsem měla možnost vyučovat, tudíž jsem všechny respondenty nemohla osobně poznat. Alespoň s žáky septimy A jsem se mohla v průběhu praxe lépe seznámit a práci s nimi jsem si téměř vždy pochvalovala.

První třídou, kde jsem provedla výzkum, byla již zmíněná septima A. Výzkumu se zúčastnilo 6 chlapců a 22 dívek. Celkem tedy 28 žáků. V této třídě je jasná převaha ženského pohlaví, proto jsem zvědavá na výsledky průzkumu. Celkový počet hodin českého jazyka jsou tři hodiny týdně, z toho jedna hodina literární výchovy.

¹ Gymnázium Jakuba Škody- Informace o studiu. Dostupný na [www.<http://www.gjs.cz/gjs.htm>](http://www.gjs.cz/gjs.htm)[cit.16.6.2010]

Druhou třídou byla kvinta B. Výzkumu se zde zúčastnili 4 chlapci 8 dívek. Celkem tedy 12 žáků. Počet hodin českého jazyka týdně je taktéž tři. Z toho jedna hodina literární výchovy.

Poslední třídou, která se zúčastnila mého výzkumu byla sexta A. V den výzkumu bylo přítomno 12 chlapců a 16 dívek. Celkem tedy 28 žáků. Počet hodin českého jazyka týdně je stejný jako u předchozích tříd, tzn. tři hodiny týdně, z čehož jedna hodina je věnována literární výchově.

Jak jsem zmínila již na začátku, výběr školy zcela záležel na mém rozhodnutí. Avšak výběr tříd, které se účastnily mého výzkumu, závisel především na ochotě vyučujících v dané třídě podílet se na výzkumu a věnovat mi jednu hodinu literární výchovy. Musím říci, že jsem se setkala hlavně s ochotnými kolegyněmi, které můj výzkum viděly spíše jako zpestření výuky a ochotně mi vyšly vstříc.

Budova gymnázia Jakuba Škody v Přerově- foto dostupné na [www .<http://www.gjs.cz/gymnazium.htm>](http://www.gjs.cz/gymnazium.htm)[cit.16.6.2010]

- dotazník

Ke svému výzkumu recepce milostné lyriky středoškolských studentů jsem zvolila dotazníkovou metodu. Jde o velmi frekventovanou pedagogickou metodu získávání dat, jejíž podstata spočívá v předkládání souboru otázek zkoumaným osobám za účelem získání měřitelných údajů. Slouží tedy k hromadnému získávání údajů v krátké časové době. Je to tzv. explorační nebo-li zjišťovací metoda.

Při této metodě není přímý kontakt s dotazovanými, a proto je důležitý výběr, formulace a pořadí otázek. „*Samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaný (respondent) odpovídá písemně.*“¹ Otázky musí být jasné, jednoznačné, konkrétní a stručné. Vylučuje se sugestivní působení otázek. Neměly by ani vyžadovat vědomosti, které dotazovaní nemají.

Dotazníková metoda má však i svá úskalí. Jednou z nevýhod je, že někteří studenti, které jsem během výzkumu oslovila, otázky a úkoly nebrali příliš vážně, někteří nad svými odpověďmi nepřemýšleli a psali hlouposti. V některých případech studenti otázky raději ani nevyplnili. Další nevýhodou může být fakt, že autor dotazníku nemá možnost ověření pravdivosti údajů a odpovědí, které respondenti uvádějí.

- cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, jaká je recepce milostné lyriky u středoškolských studentů. Zajímalo mě, jak dnešní mládež vnímá poezii, jaký k ní má vztah a jestli se mezi středoškoláky najdou tací, jež čtení poezie, v našem případě milostné lyriky, baví a dokáží proniknout do hloubky básnickových veršů.

Chtěla jsem se také dozvědět, jaké postavení má obecně četba mezi jinými volnočasovými aktivitami. Rovněž mě zajímalo, jakou roli hrají v jejich životech veřejné knihovny a zda-li studenty vůbec hodiny literární výchovy baví.

¹ CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. 2.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998. str. 89. ISBN 80-7067-798-8.

„Dalo by se říci, že dítě v pubescenci má jedno velké přání – co nejdříve přestat být dítětem, co nejlíže se přiblížit dospělým. Toto přání motivuje i jeho čtenářské postoje...“¹

Co je to vlastně pedagogický výzkum? Jde o takový výzkum, kdy za použití empirických² metod můžeme zkoumat či ověřovat planost hypotéz o vztahu mezi pedagogickými jevy. Máme dva druhy výzkumu:

1. kvantitativní výzkum
2. kvalitativní výzkum

Ad.1

„Opírá se o určitou vědeckou teorii, která je východiskem řešení výzkumného problému. Výzkumník definuje proměnné a formuluje pracovní hypotézu, kterou při vlastním empirickém výzkumu ověřuje (potvrzuje nebo vyvrací).“³

Ad.2

Používá se vedle tradičních metod kvantitativního výzkumu. Je kladen důraz na výklad zkoumaných jevů a procesů podle toho, jak je prožívají ti, co se výzkumu účastní. Nejpoužívanějšími metodami jsou pozorování, rozhovory a terénní poznámky. Výsledkem je velmi detailní popis jevů a procesů, vyskytují se i citace zúčastněných. Za nevýhody považujeme nízkou reliabilitu⁴, značnou nepřehlednost a nemožnost opakování.⁵

- hypotézy

Hypotézou se rozumí výpověď nebo tvrzení na základě našich domněnek o možném stavu skutečnosti. Její platnost pouze

¹ CHALOUPKA, O. *Horizonty čtenářství*. 1.vyd. Praha: Albatros, 1971. str. 55.

² Empirický= založený na zkušenosti. Použit slovník cizích slov on line dostupný na [www.<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>](http://slovník-cizich-slov.abz.cz/)[cit.16.6.2010]

³ MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004. str. 41. ISBN 8073150786.

⁴ Reliabilita= spolehlivost výzkumné metody. Použit slovník cizích slov on line dostupný na [www.<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>](http://slovník-cizich-slov.abz.cz/)[cit.16.6.2010]

⁵ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

předpokládáme, ale lze ji i vyvrátit.¹ Pro svůj výzkum jsem si stanovila 4 hypotézy:

1. Studenti humanitního zaměření čtou více než studenti technické orientace
2. Oblíbenost milostné poezie je větší u dívek než u chlapců
3. Chlapci píšou milostné verše častěji než dívky
4. Studenti 3. ročníku (septimy) dokáží lépe porozumět milostným veršům než studenti 1. ročníku (kvinty)

¹ CHRÁSKA, M. *Hypotézy a jejich ověřování v klasických pedagogických výzkumech*. 1.vyd. Olomouc: Votobia, 2005. str. 5-6. ISBN 80-7220-253-7.

8.2. Vlastní vyhodnocení výzkumu

8.2.1. Vyhodnocení výsledků třídy sexta A

Nejprve bych se chtěla věnovat výsledkům výzkumu, ke kterým jsem dospěla v třídě sexta A. Výsledky jednotlivých otázek jsou zpracovány v přehledných a číselně označených tabulkách. Každá tabulka je pojmenována podle toho, co je jejím cílem a jaké výsledky nám ukazuje. Pod tabulkami je pak přidán shrnující komentář s výsledky, ke kterým jsem došla.

Tabulka č. 1: *Přehled průměrného prospěchu ve škole*

	CHLAPCI	DÍVKY
Humanitní zaměření	1,71	1,75
Technické zaměření	2,4	V této třídě nebyly žádné dívky technického zaměření
Introvert	2,00	2,00
Extrovert	2,00	1,71

Shrnutí:

V této třídě byly dívky pouze humanitního zaměření s průměrným prospěchem 1,75. Většinu z nich tvořila skupina extrovertů s průměrným prospěchem 1,71. Dvě dívky se v dotazníku označily za introverty a jejich průměrný prospěch 2,00.

Co se týká chlapců, počet humanisticky a technicky zaměřených je téměř vyrovnaný - 7 chlapců humanitní studijní orientace s průměrným prospěchem 1,71 a 5 chlapců technické studijní orientace s průměrným prospěchem 2,4. Většinu tvoří extroverti s průměrným prospěchem 2,00. Introverti zde byli tři a jejich průměrný prospěch je rovněž 2,00.

Dle výsledků můžeme říci, že se jedná o třídu s velmi dobrým studijním prospěchem a to 1,6.

Chlapci

Tabulka č. 2: *Typ čtenáře*

	Čtu rád	Čtu nerad	Nečtu vůbec
Humanitní zaměření	2	3	2
Technické zaměření	3	0	2
Introvert	1	2	0
Extrovert	4	1	4

Dívky

Tabulka č. 3: *Typ čtenáře*

	Čtu rád	Čtu nerad	Nečtu vůbec
Humanitní zaměření	9	2	5
Technické zaměření	0	0	0
Introvert	2	0	0
Extrovert	7	2	5

Shrnutí:

Obecně lze říci, že v této třídě se čtenářské oblíbenosti více těší dívky nežli chlapci. Počet studentů, kteří odpověděli, že čtou neradi je mezi dívkami i chlapci poměrně vyrovnaný. Taktéž možnost *nečtu vůbec* se v počtu hlasů mezi oběma pohlavími víceméně neliší. Co se týká chlapců tak čtenářská oblíbenost nebo naopak neoblíbenost jsou vyrovnané. U dívek převládá oblíbenost čtenářství. Překvapilo mne, že více čtou chlapci technického zaměření než humanitního. Možným vysvětlením je, že vzhledem ke svému zaměření potřebují přečíst více odborné literatury.

Hlavním cílem tedy bylo zjistit, jaké oblíbenosti se čtenářství těší vedle jiných volnočasových aktivit. Po diskuzi s žáky jsem se dozvěděla, že je četba vytlačována médii a méně náročnými aktivitami. Nejoblíbenější

činností je práce s počítač- tzn. počítačové hry, chat, atd. Jelikož podle několika jiných průzkumů provedených v posledních letech, četba upadá.

„Pubescent nepřijímá literaturu jako uměleckou tvorbu, nýbrž nějak jinak- např. jako únik ze skutečnosti, jako model života, do něhož se včleňuje, jako dostupný způsob trávení volného času, jestliže není po ruce způsob jiný.“¹

8.2.2. Vyhodnocení doplňujících otázek ukazujících oblíbenost četby a poezie

Tabulka č. 4: Četba ve volném čase

	Chlapci	Dívky
denně	2	0
několikrát do týdne	5	4
1-2x za měsíc	1	4
méně než jednou za měsíc	1	6
nikdy	3	2

Shrnutí:

Zde mě zajímalo, kolik času studenti věnují četbě v průběhu svého volného času. Z nejčastějších odpovědí vyplývá, že studenti této třídy čtou několikrát do týdne (32,1% z toho 17,1% chlapců a 14,2% dívek). Druhou nejfrekventovanější odpovědí byla, že čtou méně než jednou za měsíc (25%). Tuto odpověď jsem se s nimi snažila probrat detailněji. Chtěla jsem, aby mi ji více přiblížili. Cituji jednu z jejich odpovědí: *„ Prostě si půjčím knihu, kterou si chci přečíst a pak další měsíc až dva nečtu vůbec.“*

„Otázka čtenářských postojů pubescentního dítěte je do značné míry otázkou vztahu mezi činnou stránkou vnímateleova osvojování a aktivitou vlastní dílu jako celistvé umělecké struktury.“²

¹ CHALOUPKA, O. *Rozvoj dětského čtenářství*. 1.vyd. Praha: Albatros, 1982. str. 371.

² CHALOUPKA, O. *Horizonty čtenářství*. 1.vyd. Praha: Albatros, 1971. str. 112.

Tabulka č. 5: *Oblíbenost četby poezie*

	Chlapci	Dívky
ano, baví mě to	2	0
ano, ale jen knihy, které si sám / sama vyberu	2	10
ne	8	6

Shrnutí:

Odpovědi na tuto otázku mne velice zajímaly z pohledu toho, že poezie je hlavním tématem mé diplomové práce. Ale nic překvapivého se nekonalo, spíše tak, jak jsem sama předpokládala. Obliba poezie je vyšší mezi dívkami (62,5%). Ale našly se i takové zástupkyně něžného pohlaví, které poezii nemají rády (32,7%). Mezi chlapci převládala jasně odpověď poslední a to, že poezii čtou opravdu neradi (66,7%). Mezi chlapci se ale našli i takoví, kteří sáhnou po knize poezie, pokud si ji mohou sami vybrat (16,7%). Zbývajících 16,7% chlapců čtení poezie baví.

Tabulka č. 6: *Psaní veršů*

	Chlapci	Dívky
ano	9	6
ne	3	10

Shrnutí:

Z celkového počtu žáků ve třídě se 53,5% respondentů již někdy pokusilo o napsání veršů. V této třídě to bylo více chlapců (32,1%) než dívek (21,4%). Po krátké diskuzi s chlapci mohu říct, že k psaní veršů je motivovala nějaká jejich láska nebo osoba jim velmi blízká.

Tabulka č. 7: *Sbírka milostných básní*

	Chlapci	Dívky
ano, mám rozsáhlou sbírku ...	0	0
ano, pár jich mám	2	1
ne, ale milostné básně čtu rád / ráda	4	5
ne, nezajímá mě to	5	10

*1 chlapec bez odpovědi

Shrnutí:

Překvapivě jako při předešlé otázce mají v této třídě pozitivnější vztah k milostné poezii chlapci. Dva z nich uvádějí, že několik milostných básní mají a jeden dokonce píše vlastní. 33,3% chlapců nevlastní žádnou sbírku milostných básní, ale rádi je čtou. 41,6% milostné básně nezajímají. Co se dívek týká, tak pouze jediná z dotazovaných sbírá milostné básně. Převládá bohužel negativní odpověď, že dívky milostné básně nezajímají (62,5%). Zbývajících 31,3% je alespoň rády čtou.

Tabulka č. 8: *Návštěvnost veřejné knihovny*

	Chlapci	Dívky
ano	10	10
ne	2	6

Shrnutí:

Příjemným překvapením bylo, že více jak polovina respondentů třídy sexty A (71,4%) navštěvují veřejnou knihovnu, ať už v místě svého bydliště nebo v místě, kde chodí do školy. Z chlapců jsou to téměř všichni z dotazovaných (83,3%) a z dívek je to alespoň více než polovina (62,5%). Toto zjištění je přinejmenším potěšující. Je dobré vědět, že studenti nezapomněli navštěvovat veřejné knihovny a číst knihy. Navštěvování veřejné knihovny by mělo být také samozřejmostí z důvodu samostudia,

kdy jsou studenti nuceni si některé důležité informace a poznatky vyhledávat sami. Za pomoci materiálu, který si mohou vypůjčit v knihovně, by pak měli být schopni zpracovat různé referáty a seminární práce, které jim učitelé zadávají. Kromě toho knihovny nabízejí různé vzdělávací programy, přístup k internetu, možnosti účastnit se literárních a recitačních soutěží. Veřejné knihovny rovněž pořádají různé besedy. Besedy jsou tématicky zaměřeny vždy pro určitou věkovou skupinu a jsou určeny jak pro děti předškolního věku, tak pro žáky základních a středních škol. Jedná se zpravidla o besedy vztahující se například k ročním obdobím, svátkům nebo k jednotlivým literárním směrům a žánrům. Řada besed je zaměřena na významné osobnosti literárního a regionálního života.

Tabulka č. 9: *Oblíbená činnost v hodinách literární výchovy*

	Chlapci	Dívky
čtení poezie	1	3
čtení prózy	6	5
čtení dramatu	1	5
nic, literární výchova mě vůbec nebaví	4	3

Shrnutí:

Důvod proč jsem studentům položila tuto otázku bylo zjištění, jaké postavení oblíbenosti v hodinách literární výchovy má poezie vedle ostatních literárních druhů jako je próza a drama. Pouze 14,2% respondentů v hodinách literární výchovy baví čtení poezie, což je ve srovnání s oblíbeností ostatních literárních druhů víceméně zanedbatelné. Oblíbenost ostatních dává dohromady 60,7%. Zbývající procenta tvoří studenti, které hodiny literární výchovy vůbec nebaví.

8.2.3. Vyhodnocení výsledků týkajících se jednotlivých ukázek básní od různých autorů a z různých období

Ukázka č. 1

1.Francesco Petrarca- Zpěvník (CXXVI, v. 40-45)

Z krásných větví padala
(sladce vzpomíná se)
prška květů – na klín déšť jí pad.
Ona sedět zůstala
pokorná v tom jase,
láskyplný liják k ní byl svát.

Tabulka č. 10: *Co básník popisuje ve svých verších?*

	Chlapci	Dívky
jarní slunečný den	5	6
podzimní deštivý den	6	5
zimní odpoledne	0	0
letní večer	1	4

*1 dívka neodpověděla

Shrnutí:

Tato otázka měla jasný cíl a to zjistit, jestli se studenti při čtení těchto veršů mohou přenést do imaginárního světa a představit si situaci, která je v této ukázce popisována. Ono někdy nestačí si báseň přečíst jenom jednou, ale třeba až při druhém čtení můžeme objevit smysl básně. Je opravdu zajímavé, jak se odpovědi jednotlivých studentů liší. Každý vnímá verše podle svých představ. Procentuálně jsou první dvě možnosti odpovědí vyrovnané (39,3% pro odpověď *a* i *b*). 17,9% studentů se pak přiklání k možnosti poslední. Podle mého názoru básník popisuje jarní slunečný den. Myslím si, že se v básni jedná o déšť a liják květů

padajících ze stromů. Klíčovými slovy, která ovlivňují naše vnímání této básně jsou tedy: *květy, liják, jas*.

Ukázka č. 2

2.Charles Baudelaire- Splín a ideál (z knihy Květy Zla)

Ach, jak tě miluji přes propasti tvých skutků,
ty stále zamlklá a velká vázo smutku,
čím víc mně unikáš, tím víc tě miluji,
čím víc tvé úšklebky a gesta vzdalují
mou náruč od modrých a nekonečných mocí
má lásko, bolesti a ozdobo mých nocí.

1. Dokázali byste z těchto veršů popsat básnickovy pocity, se kterými básně napsal?

Chlapci: *smutek, neopětovaná láska, smutná láska, závislost na druhé osobě i za cenu utrpení, zmařená láska, strádání, touha, bezradnost*

Našli se však i takoví, kterým tento úkol dělal problém a nebyli schopni najít žádná vhodná slova, která by básnickovy pocity popsala.

Dívky: *nešťastně zamilovaný a zoufalý, neopětovaná láska, touha po lásce, nešťastný z lásky, smutek, zamilovanost*

Ve srovnání s chlapci musím konstatovat, že zde byl větší počet těch, které nebyly schopné přijít ani na jedno jediné slovo, které by básnickovy pocity vyjadřovalo. Celkově byly dívky méně kreativní. Nejevily přílišný zájem se do aktivity zapojit.

2. Čím drží básně dohromady?

Chlapci: Ne všichni tento úkol pochopili, a proto častou odpovědí bylo *nevím*. Ale převážná část chlapců odpověděla, že básně drží dohromady pomocí verše. Někteří studenti chtěli být za každou cenu vtipní a tak jsem se setkala i s touto odpovědí. Cituji: „*Vzájemnými vazbami mezi molekulami papíru.*“

Dívky: U dívek jsem byla jejich odpovědí nebo spíše mlčením zaskočená. Jen malá část napsala něco jiného než slovo *nevím*, například *verš* nebo *rým*. Některé raději nenapsaly nic.

S odstupem času vnímám tuto otázku jako nesprávně formulovanou, jelikož se našla spousta studentů, kteří úkol nepochopili. Samozřejmě, že někteří nenapsali nic z jiného důvodu, protože se jim nechtělo nad otázkou přemýšlet.

3. Vyberte slova z básně, která jsou pro vás opakem lásky.

Chlapci: *bolest, propast, smutek, úšklebky, unikáš, vzdalují*

Tohle byla nejčastěji použitá slova, která jsou pro chlapce opakem lásky a která vybrali z úryvku básně. Někteří sice vypsali slova, která jsou pro ně opakem lásky, ale nebyla to slova, která by se objevila v úryvku (např. *nenávisť, strach, zloba*). Oceňuji alespoň snahu se do úkolu zapojit.

Dívky: *bolest, smutek, váza smutku, propast, úšklebky*

Dívky byly opět méně aktivnější a spousta z nich se ani neobtěžovala něco napsat. Narazila jsem na stejný případ jako u chlapců a to, že některé vypsaly slova, která jsou pro ně opakem lásky, ale tato slova se neobjevila v úryvku (např. *nenávisť, strach, zloba*).

Ukázku č. 3 jsem z důvodu rozsahu ve vyhodnocování výsledků vypustila.

Ukázka č. 4

4.S. K. Neumann- Jsi stále se mnou, třeba daleko jsi... (z knihy Zpěvy lásky a nenávisti)

Jsi stále se mnou, třeba daleko jsi,
jsi stále se mnou, i když nechceš být,
a ničemu, co chtěl bych s tebou činit,
nemůžeš zabránit.

Ó nemysli, že to nic neznamena,
že sny a představy jsou pouhý dým ;
v mém mozku divokém a horké krvi
jsi mou a já jsem tvým.

Tabulka č. 11: *Jaká je láska v básni*

	Chlapci	Dívky
šťastnou...oba se vzájemně milují	1	0
jednostrannou...láska není vzájemně opětována	10	12
žádnou...jde jen o vzpomínky	1	4

Shrnutí:

Jak jsem čekala, většina dotazovaných studentů vnímala lásku v básni jako jednostrannou a vzájemně neopětovanou. Celkem tedy 78,6% respondentů bylo stejného názoru, což je 83,3% z dotazovaných chlapců a 75% z dotazovaných dívek. Nepatrných 17,9% z celkového počtu respondentů bylo toho názoru, že jde jenom o vzpomínky a láska není již žádná. Úplně nečekaně se objevila odpověď první, že jde o lásku šťastnou.

Podle mého názoru to dotyčný chlapec zakroužkoval jen tak pro nic za nic, jelikož z úryvku je opravdu jasně patrné, že o lásku šťastnou nejde.

Celkově si ale myslím, že se studenti dokázali vcítit do básnickových pocitů a mohli vystihnout, co danými verši básník sděluje.

Ukázka č. 5

5. František Gellner- Perspektiva (z knihy Po nás at' přijde potopa!)

„Má milá rozmilá, neplakej!

Život už není

Dnes budme ještě na naší bílé posteli!

Zejtří, co zejtří? Kdožpak ví.

Zejtří si lehneme do

1. Doplně podle rýmu slova, která se ti při čtení této básně vybaví.

Chlapci:

- **technického zaměření**

život už není *jednakej, bláhovej*

dnes budme ještě *dlouho*

zejtří si lehneme do *křoví, trávy*

- **humanitního zaměření**

život už není *takovej, tolik zlej, bezesnej, bolavej, tak zlý*

dnes budme ještě *veselí, rozvalení, manželí, ležet*

zejtří si lehneme do *křoví, rakví*

Shrnutí:

V tomto směru se ukázalo, že chlapci humanitního zaměření mají k poezii trochu blíže. Byli poměrně kreativní a některým se povedlo doplnit opravdu zajímavá slova. U doplnění prvního slova se často opakovalo *takovej, bolavej*. U druhého slova a to především u chlapců humanitní orientace se opakovalo slovo *veselí*. A u doplňování posledního slova bylo nejfrekventovanější *křoví*, které bylo celkem užito 6-krát.

Dívky:

- **humanitního zaměření**

život už není *takovej, nijakej, bohatej, beznaděj, velikej,*
tak zlej, tak hroznej, jednakej, jinakej

dnes budme ještě *spolu, dlouho, šťastní, spát, veselí, sví*

zejtra si lehneme do *peří, zelí, rakví, křoví, trávy*

Shrnutí:

Dívky byly poněkud kreativnější v doplňování slov do verše. Přišly s mnoha nápady. Některé z nich se mi opravdu líbily. Jiné byly zase vtipné. U prvního se doplněná slova neopakovala, téměř každá dívka si vytvořila své vlastní. Druhé slovo, které se mělo doplnit už nabízelo méně variant a slova se opakovala, například *spolu, dlouho a veselí*. Podobně to bylo i s posledním slovem na doplnění, nabízelo méně variant a slova se opakovala, například *křoví a zelí*.

Chtěla bych k tomuto úkolu říci, že se studenti nenechali zahanbit a po zamyšlení se byli schopni tvořit vlastní verše. Byli kreativní a na druhou stranu i vtipní. Tato aktivita se jim dle reakcí, které vyvolávala, líbila asi nejvíce.

8.2.4. Vyhodnocení výsledků třídy septima A

Nyní bych se chtěla věnovat výsledkům výzkumu, ke kterým jsem dospěla v třídě septima A. Výsledky jednotlivých otázek jsou opět zpracovány v přehledných a číselně označených tabulkách. Každá tabulka je pojmenována podle toho, co je jejím cílem a jaké informace nám ukazuje. Pod tabulkami je pak přidán shrnující komentář s výsledky, ke kterým jsem došla.

Tabulka č. 1: *Přehled průměrného prospěchu ve škole*

	CHLAPCI	DÍVKY
Humanitní zaměření	2,00	1,85
Technické zaměření	2,33	2,00
Introvert	2,00	1,67
Extrovert	1,83	1,92

Shrnutí:

V této třídě byly téměř všechny dívky humanitního zaměření s průměrným prospěchem 1,85. Počet dívek ve skupině extrovert nebyl výrazně vyšší než počet dívek ve skupině introvert 13:8 (narozdíl od předešlé třídy). Dívky extrovert mají průměrný prospěch 1,92 a dívky introvert 1,67. Byla zde i jedna dívenka technického zaměření spadající do skupiny introvert s průměrným prospěchem 2,00.

Co se týká chlapců, počet humanisticky a technicky zaměřených je zcela vyrovnán - 3 chlapci humanitní studijní orientace s průměrným prospěchem 2,00 a 3 chlapci technické studijní orientace s průměrným prospěchem 2,33 , takže ve srovnání s druhou zmíněnou skupinou chlapců mají trošku horší průměrný prospěch. Většinu tvoří extroverti s průměrným prospěchem 1,83. Našel se zde i jeden introvert s průměrným prospěchem 2,00. Celkový průměrný prospěch třídy je

přibližně 1,93, což je o něco horší než v předchozí třídě s stejným počtem 28 studentů.

Chlapci

Tabulka č. 2: *Typ čtenáře*

	Čtu rád	Čtu nerad	Nečtu vůbec
Humanitní zaměření	1	2	0
Technické zaměření	0	1	2
Introvert	0	0	1
Extrovert	1	3	1

Dívky

Tabulka č. 3: *Typ čtenáře*

	Čtu rád	Čtu nerad	Nečtu vůbec
Humanitní zaměření	16	5	0
Technické zaměření	0	1	0
Introvert	7	2	0
Extrovert	9	4	0

Shrnutí:

Obecně lze říci, že v této třídě se čtenářské oblibě více těší dívky nežli chlapci a to v poměrně hojném počtu, asi 57,1% ze všech žáků ve třídě. Samozřejmě bereme na vědomí malý počet chlapců ve třídě. Musím se přiznat, že jsem takový pozitivní přístup k četbě nečekala. Možnost čtu nerad zvolila přesně polovina chlapců. Byly i dívky, které četba nebaví, přibližně 27,3%. Možnost nečtu vůbec zakroužkovali pouze dva chlapci, ani jedna dívka. Opět milé překvapení.

Když bych to shrnula, tak u chlapců celkově převažuje neoblíbenost četby. Kdežto u dívek převládá jasná obliba čtenářství.

I v této třídě bylo hlavním cílem zjistit, jaké oblíbenosti se čtenářství těší vedle jiných volnočasových aktivit. Po diskuzi s žáky jsem se rovněž dozvěděla jako v předchozí třídě, že je četba vytlačována médii a méně náročnými aktivitami. Ale ve srovnání s třídou sexta A se v této třídě najde spousta studentů, především studentek, které četba baví a mají ji rády.

„Pubescent nepřijímá literaturu jako uměleckou tvorbu, nýbrž nějak jinak- např. jako únik ze skutečnosti, jako model života, do něhož se včleňuje, jako dostupný způsob trávení volného času, jestliže není po ruce způsob jiný.“¹

8.2.5. Vyhodnocení doplňujících otázek ukazujících oblíbenost četby a poezie

Tabulka č. 4: Četba ve volném čase

	Chlapci	Dívky
denně	0	1
několikrát do týdne	2	5
1-2x za měsíc	0	10
méně než jednou za měsíc	3	6
nikdy	1	0

Shrnutí:

Zde mě zajímalo, kolik času studenti věnují četbě v průběhu svého volného času. Z nejčastějších odpovědí vyplývá, že studenti této třídy čtou 1-2x za měsíc především v rámci povinné četby, ale také z vlastního zájmu (35,7% všech respondentů, z toho 0% chlapců a 45,5% dívek). Druhou nejfrekventovanější odpovědí je, že čtou méně než jednou za měsíc (32,1%). Většinou takto odpovídali studenti, co v dotazníku uvedli, že čtou neradi. Velmi častou odpovědí také bylo „čtu několikrát do týdne“, což jako učitelka českého jazyka oceňuji (25% z celkového počtu respondentů). Takto odpovídali ti, co v dotazníku uvedli, že čtou rádi a

¹ CHALOUPKA, O. *Rozvoj dětského čtenářství*. 1.vyd. Praha: Albatros, 1982. str. 371.

četba je baví. „Otázka čtenářských postojů pubescentního dítěte je do značné míry otázkou vztahu mezi činnou stránkou vnímatelova osvojování a aktivitou vlastní dílu jako celistvé umělecké struktury.“¹

Tabulka č. 5: Oblíbenost četby poezie

	Chlapci	Dívky
ano, baví mě to	0	0
ano, ale jen knihy, které si sám / sama vyberu	2	17
ne	4	5

Shrnutí:

Odpovědi na tuto otázku mne velice zajímaly z pohledu toho, že poezie je hlavním tématem mé diplomové práce. U této otázky nejvíce převažuje odpověď *b* (67,9%). Studenti rádi čtou poezii, ale jen ty knihy, které si sami vyberou. Nemůžeme sice říct, že by je poezie vyloženě bavila, ale ani jim není proti srsti. Tuto možnost nejhojněji volily dívky a to ty, které obecně rády čtou. Tuto odpověď zakroužkovali i dva chlapci. Překvapivě však studenti, co rádi čtou volili i poslední odpověď, že poezii do kategorie oblíbenosti rozhodně nepatří. Přestože rádi čtou, upřednostňují jiné žánry.

¹ CHALOUPKA, O. *Horizonty čtenářství*. 1.vyd. Praha: Albatros, 1971. str. 112.

Tabulka č. 6: *Psaní veršů*

	Chlapci	Dívky
ano	4	14
ne	2	8

Shrnutí:

Z celkového počtu žáků ve třídě se 50% respondentů již někdy pokusilo o napsání veršů. Byla to více jak polovina z přítomných chlapců a taktéž více jak polovina z přítomných dívek. Po krátké diskuzi se studenty mohu říct, že k napsání veršů je stejně jako v předchozí třídě motivovala nějaká jejich láska nebo osoba jim velmi blízká.

Tabulka č. 7: *Sbírka milostných básní*

	Chlapci	Dívky
ano, mám rozsáhlou sbírku ...	0	0
ano, pár jich mám	0	4
ne, ale milostné básně čtu rád / ráda	0	13
ne, nezajímá mě to	6	5

Shrnutí:

V této třídě se nenašel ani jeden jediný chlapec, který by vlastnil nějakou milostnou báseň. Když jsem později s nimi tuto otázku probírala, došli jsme k závěru, že nikdy žádnou nenapsali a ani od nikoho nedostali. U dívek se odpovědi lišily. Nejčastější byla odpověď c „žádnou sbírku nemám, ale milostné básně čtu ráda“. Spousta odpovídajících dívek sice ráda čte milostné verše, ale poezii obecně rády nemají. Naopak se našlo pár dívek, které nějakou tu milostnou báseň doma mají. Většina z nich přiznala, že ji dostala od nějakého zamilovaného chlapce. A nakonec zde byly i dívky, které milostné básničky vůbec nezajímají.

Tabulka č. 8: *Návštěvnost veřejné knihovny*

	Chlapci	Dívky
ano	1	22
ne	5	0

Shrnutí:

Příjemným překvapením bylo, že téměř 3/4 třídy septimy A (82,1%) navštěvují veřejnou knihovnu, ať už v místě svého bydliště nebo v místě, kde chodí do školy. Smutným konstatováním je, že z těchto 82% jsou to všechny dívky ze třídy a žádný chlapec až na jednoho. Chlapci ve svých dotaznících uvádějí: „*Veřejné knihovny jsme navštěvovali dříve, teď už na to nemáme čas kvůli jiným zájmům.*“ Toto zjištění není vůbec příjemné, ale bohužel je reálné. Alespoň je dobré vědět, že studentky nezapomněly navštěvovat veřejné knihovny a rozšiřovat tak svoji sbírku přečtených knih. Navštěvování veřejné knihovny by mělo být také samozřejmostí z důvodu samostudia, kdy jsou studenti nuceni si některé důležité informace a poznatky vyhledávat sami. Za pomoci materiálu, který si mohou vypůjčit v knihovně, by pak měly být schopny zpracovat různé referáty a seminární práce, které jim učitelé zadávají. Kromě toho knihovny nabízejí různé vzdělávací programy, přístup k internetu, možnosti účastnit se literárních a recitačních soutěží. Veřejné knihovny rovněž pořádají různé besedy. Besedy jsou tématicky zaměřeny vždy pro určitou věkovou skupinu a jsou určeny jak pro děti předškolního věku, tak pro žáky základních a středních škol. Jedná se zpravidla o besedy vztahující se například k ročním obdobím, svátkům nebo k jednotlivým literárním směrům a žánrům. Řada besed je zaměřena na významné osobnosti literárního a regionálního života.

Tabulka č. 9: *Oblíbená činnost v hodinách literární výchovy*

	Chlapci	Dívky
čtení poezie	1	2
čtení prózy	1	8
čtení dramatu	1	9
nic, literární výchova mě vůbec nebaví	3	3

Shrnutí:

Důvod proč jsem studentům položila tuto otázku bylo zjištění, jaké postavení oblíbenosti v hodinách literární výchovy má poezie vedle ostatních literárních druhů jako je próza a drama. Pouhých 10,7% respondentů v hodinách literární výchovy baví čtení poezie, což je ve srovnání s oblíbeností ostatních literárních druhů víceméně zanedbatelné a zároveň smutné zjištění. Trošku kuriózní byla odpověď jednoho chlapce, který v dotazníku uvedl, že poezii nečte rád, ale u této otázky odpověděl, že právě čtení poezie ho baví v hodinách literární výchovy. Oblíbenost ostatních dává dohromady 67,9%. Zbývající procenta tvoří studenti, které hodiny literární výchovy vůbec nebaví. Jedna dívka uvedla, že ji hodiny literární výchovy vůbec nebaví, ale na začátku dotazníku naopak odpověděla, že čte ráda.

Odpovědi některých respondentů byly často rozporuplné vzhledem k tomu, že jednou tvrdili, že poezii rádi nemají a podruhé tvrdili zase opak. Těžko říct, co si z toho máme vybrat.

8.2.6. Vyhodnocení výsledků týkajících se jednotlivých ukázek básní od různých autorů a z různých období

Ukázka č. 1

1.Francesco Petrarca- Zpěvník (CXXVI, v. 40-45)

Z krásných větví padala
(sladce vzpomíná se)
prška květů – na klín déšť jí pad.
Ona sedět zůstala
pokorná v tom jase,
láskyplný liják k ní byl svát.

Tabulka č. 10: *Co básník popisuje ve svých verších?*

	Chlapci	Dívky
jarní slunečný den	3	10
podzimní deštivý den	2	8
zimní odpoledne	0	0
letní večer	1	2

*1 chlapec neodpověděl

*2 dívky neodpověděly

Shrnutí:

Tato otázka měla jasný cíl a to zjistit, jestli se studenti při čtení těchto veršů mohou přenést do imaginárního světa a představit si situaci, která je v této ukázce popisována. Ono někdy nestačí si báseň přečíst jenom jednou, ale třeba až při druhém čtení můžeme objevit smysl básně. Správně odpovědělo 52% ze všech respondentů. Podle mého názoru totiž básník popisuje jarní slunečný den. Myslím si, že se v básni jedná o déšť a liják květů padajících ze stromů. Avšak 40% respondentů se domnívá, že jde o podzimní deštivý den a dokonce 12% si myslí, že básník popisuje letní večer. Nenašel se naštěstí nikdo, kdo by se domníval, že básník popisuje zimní odpoledne.

Ukázka č. 2

2.Charles Baudelaire- Splín a ideál (z knihy Květy Zla)

Ach, jak tě miluji přes propasti tvých skutků,
ty stále zamlklá a velká vázo smutku,
čím víc mně unikáš, tím víc tě miluji,
čím víc tvé úšklebky a gesta vzdalují
mou náruč od modrých a nekonečných mocí
má lásko, bolesti a ozdobu mých nocí.

1.Dokázali byste z těchto veršů popsat básníkovy pocity, se kterými báseň napsal?

Chlapci: *básník je zamilovaný a stýská se mu, ztratil lásku*

Vzhledem k tomu, že dotazovaných chlapců bylo jenom 6, nezískala jsem více odpovědí. Navíc někteří chlapci ani nedokázali úkol splnit. Myslím si, že otázka nebyla složitá a stačilo si jen přečíst báseň. Jednou z odpovědí bylo: „asi ne, nevím“.

Dívky: *miluje dívku, ale vzdalují se; smutek, žal, láska k dívce, která mu není opětována; zamilovanost s nádechem zoufalství z nenaplněné lásky; básník má pocit, že se mu jeho láska vzdaluje, a přesto ji miluje čím dál víc; sklíčený, že ho láska nechce; plný touhy, lásky a zoufalství; rozpolcenost, nenaplněná láska a ztrácející se naděje*

Dívky byly při tomto úkolu nesmírně kreativní a přicházely s velice pěknými a zajímavými vyjádřeními. Úplný opak dívek z předchozí třídy. Ty byly pasivní, příliš nespolupracovaly. Podle těchto výsledků mohu říct, že dívky se dokáží vtělit do autora a prožít s ním jeho trápení.

2.Čím drží báseň dohromady?

Chlapci: Chlapci tento úkol nepochopili nebo jen nevěděli a nebo se jim nechtělo přemýšlet, ale jejich častou odpovědí bylo *nevím, nechápu*. S žádnou vtipnou odpovědí jako u předchozí třídy jsem se nesetkala.

Dívky: Dívky se nad tímto úkolem zamyslely a výsledkem bylo více různých odpovědí. Například: *sdružený rým* (ten byl nejčastější odpovědí), dále pak *verš, protiklady, metafora, verš aa bb*.

S odstupem času vnímám tuto otázku jako nesprávně formulovanou, jelikož se našla spousta studentů, kteří úkol nepochopili. Samozřejmě, že někteří nenapsali nic z jiného důvodu, protože se jim nechtělo nad otázkou přemýšlet.

3. Vyberte slova z básně, která jsou pro vás opakem lásky.

Chlapci: *propast, ozdoba, bolest*

Tohle byla nejčastěji použitá slova, která jsou pro chlapce opakem lásky a která vybrali z úryvku básně. Někteří sice vypsali slova, která jsou pro ně opakem lásky, ale nebyla to slova, která by se objevila v úryvku (např. *nenávisť*). Alespoň se tak do úkolu zapojili, i když ne všichni ho správně pochopili. Setkala jsem se opět s kuriózní odpovědí, cituji: „*Nemůžu nic napsat, lásku neznám.*“

Dívky: *propast / propasti tvých skutků, váza smutku, úšklebky, bolestivé noci, bolest, smutek*

Dívky byly mnohem aktivnější a přicházely se zajímavými protiklady lásky. Narazila jsem však na stejný případ jako u chlapců a to, že některá děvčata vypsala slova, která jsou pro ně opakem lásky, ale nebyla to slova, která by se objevila v úryvku (např. *nenávisť, nesnášenlivost, vražednost, válka, strach, zloba*).

Ukázku č. 3 jsem z důvodu rozsahu ve vyhodnocování výsledků vypustila.

Ukázka č. 4

4.S. K. Neumann- Jsi stále se mnou, třeba daleko jsi... (z knihy Zpěvy lásky a nenávisťi)

Jsi stále se mnou, třeba daleko jsi,
jsi stále se mnou, i když nechceš být,
a ničemu, co chtěl bych s tebou činit,
nemůžeš zabránit.

Ó nemysli, že to nic neznamena,
že sny a představy jsou pouhý dým ;
v mém mozku divokém a horké krvi
jsi mou a já jsem tvým.

Tabulka č. 11: *Jaká je láska v básni*

	Chlapci	Dívky
šťastnou...oba se vzájemně milují	1	3
jednostrannou...láska není vzájemně opětována	5	14
žádnou...jde jen o vzpomínky	0	3

*2 dívky neodpověděly

Shrnutí:

Tak jak jsem čekala, většina dotazovaných studentů vnímala lásku v básni jako jednostrannou a vzájemně neopětovanou. Celkem tedy 73% všech respondentů bylo stejného názoru, což je 83,3% z dotazovaných chlapců a 70% z dotazovaných dívek. Nepatrných 11,5% z celkového počtu respondentů bylo toho názoru, že jde jenom o vzpomínky a láska není již žádná. Objevila se také odpověď první, že jde o lásku šťastnou. Dvě dívky vůbec neodpověděly, ale myslím, že se o to mohly alespoň pokusit. Celkově se studenti dokázali vcítit do básnickových pocitů a mohli tak vystihnout, co danými verši básník sděluje...láska, která není

opětována. Muž si přeje, aby bylo mezi ním a jeho milovanou ženou věčné pouto lásky.

Ukázka č. 5

5. František Gellner- Perspektiva (z knihy Po nás at' přijde potopa!)

„Má milá rozmilá, neplakej!

Život už není

Dnes budme ještě na naší bílé posteli!

Zejtřa, co zejtřa? Kdožpak ví.

Zejtřa si lehne do

1. Dopln̄ podle r̄ymu slova, která se ti při čtení této básně vybaví.

Chlapci:

- **technického zaměření**

život už není *makovej, zajímavvej, onakej*

dnes budme ještě *chvíli*

zejtřa si lehne do *kvítí, pole konopí, postele*

- **humanitního zaměření**

život už není *zdravej, jinakěj, stejný*

dnes budme ještě *radostni, spolu, milování*

zejtřa si lehne do *křoví, trávy*

Shrnutí:

Chlapci humanitního i technického zaměření se snažili být kreativní a do r̄ymu doplňovali spoustu různých slov, přeci jenom mají k poezii blíže, jak předpokládám. Některá slova se opakovala, ale vzhledem k malému počtu chlapců to bylo jen u pár slovíček. Při vyhodnocování jsme narazila i na jedno hodně vulgární slovo, které se nedá ani publikovat. Byla jsem

nemile překvapena, jak mohou být někteří studenti drzí a že jejich drzost nezná hranice. Jinak musím ostatní pochválit, jelikož se opravdu snažili.

Dívky:

- **technického zaměření**

život už není *co býval*

dnes budme ještě *spolu*

zejtra si lehneme do *polí*

- **humanitního zaměření**

život už není *lecjakej, zákeřnej, divokej, takovej, umělej,
bolavej, lehkej, bez chyby, stejnej, beznaděj,
nijakej, tolik zlej, onakej*

dnes budme ještě *spolu, šťastní, veselí, nazí, živí, pár, čilí,
sví*

zejtra si lehneme do *křoví, trávy, hlíny, záhrobí, hrobu,
trní, louky, rakví*

Shrnutí:

Dívky byly mnohem kreativnější v doplňování slov do verše. Přišly s mnoha nápady. Některé z nich se mi opravdu líbily. Jiné byly zase vtipné. Je to způsobené také tím, že dívek je třikrát více než chlapců, proto jejich odpovědi nabízí větší množství doplněných slov. Některá slova se však opakovala, nejméně u prvního rýmu, nejvíce pak u posledního. Objevila se tu i slova spojená se smrtí. I takto mohly některé dívky báseň vnímat...že jde o loučení než milenci umřou.

8.2.7 Vyhodnocení výsledků třídy kvinta B

Nakonec bych se chtěla věnovat výsledkům výzkumu, ke kterým jsem dospěla ve kvintě B. Výsledky jednotlivých otázek tentokrát nejsou zpracovány v tabulkách z důvodu malého počtu respondentů v této třídě v den konání výzkumu. Zúčastnilo se 8 dívek a 4 chlapci, jejichž odpovědi jsem shrnula do několika vět.

8.2.8. Vyhodnocení doplňujících otázek ukazujících oblíbenost četby a poezie

Studenti této třídy mají nejenom velmi dobrý průměrný prospěch, ale taktéž jsou aktivními čtenáři a čtenářství obecně je baví (více jak polovina, tedy 58,3% z ten den přítomných respondentů).

Intenzita čtení se u jednotlivých žáků liší. Nejčastěji studenti odpovídali, že čtou *1 – 2x za měsíc* nebo *méně než 1x za měsíc*. Odpovědi *denně* a *několikrát do týdne* byly spíše výjimečné. Objevily se i odpovědi *nečtu nikdy*.

A jaké důvody vedou studenty k četbě, pokud tedy čtou? Dívky uvádějí, že především *pro radost* a pak také *z důvodu povinné četby* ve škole. Jedna z nich má *zájem se dozvědět něco nového* a další čte pro změnu *z nudy*. Chlapci se hlavně chtějí *dozvědět se nové informace* a fakta a dále uvádějí důvod „*musím kvůli povinné četbě ve škole*“.

U poezie je to s oblíbeností trochu horší. Mezi chlapci se nenašel ani jeden, který by ji rád četl nebo alespoň vlastnil sbírku milostných básní. Všichni se však přiznali, že již někdy v životě milostné verše zkoušeli napsat. Většinou svým tajným láskám. U dívek situace není jednoznačná. Některé dívky mají rády poezii, ale jsou radši, když si můžou knihu vybrat samy. Pak jsou zde i takové, které poezii nepřišly na chuť. Sbírkou milostných básní nemá ani jedna z nich, ale některé uvedly, že si milostné básně alespoň rády přečtou. Ostatní dívky milostné básně nezajímají a staví se k nim negativně. Cituji jednu dívku: „*Je to dětinské sbírat básničky a ještě k tomu milostné. Mám na starost lepší věci než tohle.*“ V tomto případě pak ani nezáleží, jestli jsou dívky zaměřeny humanitně či technicky. Jejich odpovědi se výrazně neliší. Pokud to můžu celkově

shrnout, studenti upřednostňují čtení prózy, jelikož je pro ně podle jejich slov srozumitelnější a snadněji ji chápou. Lépe se mohou ztotožnit z hlavním hrdinou či hrdinkou dané knihy.

Co se týká hodin literární výchovy, opět převládá obliba čtení prózy. Nikdo neodpověděl, že by rád četl poezii. Přibližně polovinu respondentů hodiny literární výchovy vůbec nebaví, nepovažují je za zajímavé a přínosné. Tento názor mne velice překvapil. Jelikož četba rozvíjí naše myšlení, slovní zásobu a obecný přehled o různých skutečnostech (např. historické události).

Navštěvování veřejné knihovny je podle chlapců „ztráta času“. Ze 4 dotazovaných navštěvuje veřejnou knihovnu pouze jeden a to za účelem získání potřebných materiálů pro vypracování různých seminárních prací či referátů. Ostatní chlapci k takovým úkolům používají internet, je to podle nich snazší a rychlejší. Téměř všechny dívky navštěvují veřejnou knihovnu. Půjčují si nejenom knihy, ale také časopisy (Bravo, Bravo Girl). Můžeme tedy říct, že v této třídě mají dívky k navštěvování knihoven mnohem blíže než chlapci.

8.2.9. Vyhodnocení výsledků týkajících se jednotlivých ukázek básní od různých autorů a z různých období

Ukázka č. 1

1.Francesco Petrarca- Zpěvník (CXXVI, v. 40-45)

Z krásných větví padala
(sladce vzpomíná se)
prška květů – na klín déšť jí pad.
Ona sedět zůstala
pokorná v tom jase,
láskyplný liják k ní byl svát.

Jak jsem již zmínila u výsledků předchozích tříd, mým cílem bylo především zjistit, zda-li si studenti ve svých myslích umí představit situaci, která je v básni popisována. Slova jak *prška*, *déšť*, *liják* mohla být matoucí.

Proto bylo nezbytné si báseň přečíst více než jednou. Podle mého názoru totiž autor v básni popisuje jarní slunečný den. Myslím si, že jde o déšť a liják květů padajících ze stromů. Stejného názoru jako já bylo nakonec 75% respondentů. Dva studenti se nechali zmást výše zmíněnými slovy a domnívali se, že jde o podzimní deštivý den. Jedna studentka zvolila poslední nabízenou možnost *letní večer*. Oceňuji, že studenti nepodlehli prvnímu dojmu a dokázali proniknout do básníkových veršů.

Ukázka č. 2

2.Charles Baudelaire- Splín a ideál (z knihy Květy Zla)

Ach, jak tě miluji přes propasti tvých skutků,
ty stále zamlklá a velká vázo smutku,
čím víc mně unikáš, tím víc tě miluji,
čím víc tvé úšklebky a gesta vzdalují
mou náruč od modrých a nekonečných mocí
má lásko, bolesti a ozdobo mých nocí.

1.Dokázali byste z těchto veršů popsat básníkovy pocity, se kterými báseň napsal?

Tato ukázka na studenty zapůsobila a po jejím přečtení nebylo těžké popsat básníkovy pocity. Podle respondentů mužské i ženského pohlaví byl autor *nešťastně zamilovaný; toužil po nějaké dívce; cítil smutek a bezmoc; chtěl vyjádřit svoji lásku, i přestože věděl, že jeho vysněná má chyby; měl depku*. Není těžké se vcítit do druhého, každý z nás někdy zažil zklamání v lásce.

2.Čím drží báseň dohromady?

I zde musím zmínit jednu podstatnou věc, že s odstupem času vnímám tuto otázku jako nesprávně formulovanou, jelikož se našla spousta studentů, kteří úkol nepochopili. Samozřejmě, že někteří nenapsali nic z jiného důvodu, protože se jim nechtělo nad otázkou přemýšlet. Přeci jenom se ale našlo pár studentů, kteří zareagovali, i když

jejich odpovědi nebyly vždy správné, například uváděli: *láskou, oslovením, verši*. Setkala jsem se i s jednou kuriózní a vtipnou odpovědí, že báseň drží dohromady *maltou*.

3. Vyberte slova z básně, která jsou pro vás opakem lásky.

Tento úkol studentům nedělal větší problémy. Byli schopni vyhledat slova, která jsou pro ně opakem lásky: *bolest, smutek, propast, noc, úšklebky, vzdalovat se, unikat*. Stejně jako u ostatních dvou tříd někteří vypsalí slova, která se v úryvku básně vůbec neobjevují, například: *nenávisť, samota nebo zlost*. Oceňuji však snahu i přes částečné nepochopení úkolu. Záhadou pro mě zůstává odpověď jednoho studenta, který uvedl slovo *liják*. Předpokládám, že byl při čtení úkolu nepozorný a slova hledal v úryvku básně Zpěvník, jehož autorem je Francesco Petrarca. I tak mi ale tohle slovo nepřipomíná opak lásky.

Ukázku č. 3 jsem z důvodu rozsahu ve vyhodnocování výsledků vypustila.

Ukázka č. 4

4.S. K. Neumann- Jsi stále se mnou, třeba daleko jsi... (z knihy Zpěvy lásky a nenávisťi)

Jsi stále se mnou, třeba daleko jsi,
jsi stále se mnou, i když nechceš být,
a ničemu, co chtěl bych s tebou činit,
nemůžeš zabránit.

Ó nemysli, že to nic neznamena,
že sny a představy jsou pouhý dým ;
v mém mozku divokém a horké krvi
jsi mou a já jsem tvým.

Myslím si, že se studenti dokázali vcítit do básnickových pocitů a mohli tak vystihnout, co danými verši básník sděluje...lásku, která není opětována. Muž si přeje, aby bylo mezi ním a jeho milovanou ženou věčné pouto lásky. Na tomto se shodla téměř celá třída, respektive téměř všichni

studenti, kteří se v této třídě zúčastnili mého výzkumu. Dva respondenti se domnívají, že už jde pouze o vzpomínky.

Ukázka č. 5

5. František Gellner- Perspektiva (z knihy Po nás at' přijde potopa!)

„Má milá rozmilá, neplakej!

Život už není

Dnes budme ještě na naší bílé posteli!

Zejtřa, co zejtřa? Kdožpak ví.

Zejtřa si lehne do

1. Dopln̄ podle r̄ymu slova, která se ti při čtení této básně vybaví.

život už není*lehkej, lehoučkej, ledajakej, takovej, dalekej,*

škaredej, zlej

dnes budme ještě *spolu, spátí, šťastni, veselí*

zejtřa si lehne do *trní, polí, křoví, jmelí, růží*

Přestože byl počet respondentů v porovnání s ostatními třídami nižší, žáci přicházeli s různými nápady. Snažili se vymyslet co nejvíce možných slov. Některá se opakovala. Nejfrekventovanějšími slovy byla: *zlej, takovej, spolu, veselí a křoví*. Bohužel jsem se setkala s jednou studentkou, která používala velmi vulgární slova, která ve své práci nemůžu ani uveřejnit. Z její strany to byla provokace, jelikož jsem se později od její třídní učitelky dozvěděla, že se jedná o problémovou žákyni. Dotazník byl sice anonymní, ale třídní učitelka podle písma poznala, o koho jde.

8.3. Shrnutí výsledků výzkumu

Ve svém výzkumu jsem došla k následujícím výsledkům. Četba obecně patří prozatím mezi zájmy středoškolských studentů. Z celkového počtu 76 studentů, kteří se zúčastnili mého výzkumu, je více jak polovina studentů aktivními čtenáři. I když je četba vytlačována jinými mimoškolními aktivitami a zájmy, studenti si na ni čas najdou. V průzkumu uvádějí, že hlavními důvody četby jsou - snaha dozvědět se něco nového a radost z četby. Velká část však také přiznává, že čte jen z důvodu povinné četby ve škole. Bohužel jsem se setkala i s takovými žáky, kteří nečtou vůbec.

Nezáleží tedy, zda se jedná o studenty humanitního nebo technického zaměření. Aktivní čtenáři se vyskytují v obou skupinách.

Toto zjištění se lišilo od toho, které jsem původně předpokládala. Myslela jsem, že humanitní studenti mají k četbě blíže, zatímco techničtí studenti se zaměřují více na praxi než teorii.

Co se týká intenzity čtení, ta se u jednotlivých studentů liší. Nejčastěji čtou 1- 2x za měsíc nebo méně než 1x za měsíc. Ve srovnání se studenty 1. ročníku (kvinty) věnují četbě více času studenti 2. ročníku (sexta). V této třídě se objevily odpovědi *několikrát do týdne či denně*. Ve 3. ročníku intenzita četby zase mírně klesá, přestože by se mohlo zdát, že vzhledem k blížícím se maturitním zkouškám by měli studenti přečíst co nejvíce knih.

Je smutné zjištění, že si studenti nejsou schopni najít na četbu více času. Přitom právě čtení má vliv na rozvoj myšlení, rozšiřování slovní zásoby a s tím související schopnost se verbálně vyjadřovat.

Příjemným překvapením pro mne bylo, že téměř všichni studenti (až na pár výjimek) navštěvují veřejné knihovny. Navštěvování by mělo být samozřejmostí z důvodu samostudia. Kromě toho knihovny nabízejí různé vzdělávací programy, přístup k internetu, možnosti účastnit se literárních a recitačních soutěží. Veřejné knihovny rovněž pořádají různé besedy.

Z dalších výsledků vyplývá, že více chlapců se již někdy v životě pokusilo psát milostné verše. Před vlastní realizací výzkumu jsem tuto skutečnost předpokládala. Dívky se k psaní veršů staví odměřeněji. Našly

se však i takové, které v minulosti napsaly nějaké milostné verše. Nejvíce jich bylo ve třídě sexta A. Tam mělo tuto zkušenost asi tak $\frac{3}{4}$ z ten den přítomných dívek.

Chlapci vnímají psaní milostných básní jako romantický způsob vyjádření lásky svému protějšku.

Přestože jsem na začátku zmínila, že četba stále patří k oblíbenějším činnostem středoškolských studentů, s četbou poezie už to tak „růžově“ nevypadá. K poezii mají blíže dívky, které ji čtou raději než chlapci, ale ve většině případů upřednostňují vlastní výběr knihy. Chlapce četba poezii příliš neláká. Jak mi sdělili v průběhu naší kratičké diskuze, raději sáhnou po knize dobrodružné literatury nebo sci-fi. Tímto se potvrzuje můj původní názor zmíněný v úvodu praktické části.

Po vyhodnocení všech výsledků, které jsem získala ve třech třídách na vyšším gymnáziu, jsem dospěla k závěru, že je přeci jenom nepatrný rozdíl v recepci milostné poezie u studentů jednotlivých ročníků. Intenzivněji ji vnímají studenti třetího ročníku ve srovnání se studenty ročníku prvního. Je to dáno jejich zralostí, větší životní zkušeností a taktéž schopností se hlouběji zamyslet nad danou tematikou. Na druhou stranu se ale v prvním ročníku našlo několik studentů, kteří dokázali s básněmi a úkoly v dotazníku pracovat lépe než někteří studenti třetího ročníku. U každého jednotlivce je recepce milostné poezie individuální.

9. UKÁZKY MILOSTNÝCH BÁSNÍ OD SOUČASNÝCH STŘEDOŠKOLÁKŮ

Během mé praxe mě napadla myšlenka, věnovat jednu literární hodinu kreativní tvorbě. Studenty třídy septimy A jsem společnou diskuzí na téma „*Já a moje láska*“ motivovala k napsání pár milostných veršů. Mohly to být verše pro lásku skutečnou nebo i platonickou. Některé studenty tato aktivita bavila a já tak získala několik pěkných milostných básní, které nyní mohu použít ve své diplomové práci. Některé z nich složili studenti přímo v hodině a některé až doma a ty mi přinesli následující literární hodinu. Samozřejmě, že se našli i takoví žáci, kteří odmítali jakoukoliv báseň napsat. Těch se naštěstí našla jen malá hrstka. Aktivita byla anonymní, ale pokud se studenti pod svůj výtvar chtěli podepsat, nebránila jsem jim v tom.

Můžu říct, že výsledek této práce mne velmi překvapil. Nečekala jsem, kolik studentů umí vlastně skládat milostné verše. Ono někdy stačí si vzpomenout na milovanou osobu a verše z nás vychází bez většího přičinění.

Tady je ukázka několika milostných básní, které mne oslovily a které jsem chtěla trošku více analyzovat.

Ukázka č. 1:

*Miláčku, zatímco jsi usnula,
múza šeptá mi, že srdce mé jsi uzmula.
Miláčku, zatímco ty spíš,
múza je mi blíž a blíž.*

*Miláčku, láska moje světlovlasá,
dostala mě tvoje krása,
Miláčku, dočkat nemohu se zítřejšího rána,
až v pokoji zavoní tvoje černá káva.*

Milenec pozoruje svou milou, která usnula po společně stráveném večeru. Je plný emocí, které mu nedovolují také usnout, snaží se tyto své

city vyjádřit verši. Chtěl by vše sdělit své dívce přímo, ale nechce ji probudit. O to více se těší na ráno, které budou trávit spolu....

Ukázka č. 2:

*Vyhnout se chci ZKLAMÁNÍ,
ne vždy po noci dlouhé následuje svítání.*

*Vyhnout se chci ZTRÁTY VÍRY,
jen v to dobré věřím, příliš často se však mýlím.*

*Vyhnout se chci PORANĚNÍ,
nevěřím však, že svět se lehce změní.*

*Vyhnout se chci POCHYBNOSTI,
že co vypadá tak krásně, pravdivé pak není dosti.*

*Ale ty dáváš mi NADĚJI,
oči, rty, gesta tvá mě svádějí,
potom se sám sebe ptám,
lze zapomenout na všechna ALE,
věřit tobě, sobě, věřit nám?*

Student zřejmě již zažil první milostné zklamání, které ho velmi zasáhlo. Potkává se s novou láskou, ale stále pochybuje, jeho sebevědomí je narušeno obavami, aby nemusel prožít další bolestný rozchod. Nová známost ho velice učarovala, o to více si pokládá otázku, zdali tentokrát může věřit ve šťastné souznění. Na jedné straně by chtěl moc věřit, na druhé straně se stále nezahojily jizvy po nedávném poranění. Svou básničkou se snaží vyjádřit stav jeho duše, ještě více zapůsobit na svou milou a velmi si přeje, aby na závěrečnou otázku odpověděla ANO, je možno věřit ve vzájemné souznění duší.....

Ukázka č. 3:

*U dobrého Radegastu,
oddávám se zase chlastu.
Lahváč ze sedmého schodu,
za takovou rozkoš třeba poděkovat Bohu.*

*Oooo, jak chutná po celodenní práci,
únavu zahání, energii vrací.
Na sluníčku dobře je,
kdepak láska moje je???*

Student posílá své milé rozvernou básničku. Předpokládám dle textu básně, že se jedná o víkendový den, kdy pracoval a vypomáhal třeba svým rodičům. Unaven a žíznivý doplňuje vypocené tekutiny a vnímá rozkošnou chuť chladiivých doušků proudících do vyprahlých úst. Stejně tak, jako hasí žízeň výborným pivem, stejně by chtěl uhasit touhu po své milé. Je sice v příjemném rozpoložení díky endorfinům uvolněným po fyzické námaze, ale o to více mu začíná jeho milovaná chybět. Z tohoto důvodu jí skládá tuto veršovánku a předpokládám, že očekává odpověď, aby mu jeho milá sdělila, že jí chybí a že se na něho velice těší.....

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo zkoumat recepci milostné lyriky u středoškolských studentů. Zajímalo mě, jak dnešní mládež vnímá poezii, jaký k ní má vztah a jestli se mezi středoškoláky najdou ti, které čtení poezie, v našem případě milostné lyriky, baví a dokáží proniknout do hlouby básnickových veršů. Také jsem byla zvědavá, zda se mezi naši mládeží ještě najdou i tvůrci milostných veršů.

Celý průzkum probíhal na Gymnáziu Jakuba Škody v Přerově, kde jsem byla na pedagogické praxi. Samotného výzkumu se zúčastnily tři třídy vyššího gymnázia (kvinta, sexta, septima) a k tomuto výzkumu jsem použila dotazník, který vyplnilo celkem 76 studentů.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části. V teoretické části se zabývám vývojem milostné lyriky, jejími významnými obdobími, moderním stylem poezie, jak žáci přistupují k poezii a k její interpretaci. Pečlivě jsem prostudovala několik již dříve provedených výzkumů na podobné téma. Podle těchto výzkumů četba kvalitní literatury ustupuje do pozadí. Je třeba, abychom my, budoucí pedagogové, se pokusili s touto skutečností alespoň trochu bojovat a motivovali žáky k tomu sáhnout po knize poezie nebo prózy. Spousta studentů totiž považuje hodiny literární výchovy za nudné, nebaví je, a tak se není čemu divit, že studenti ztrácí o literaturu zájem. Samozřejmě tomu tak není u všech studentů.

V praktické části analyzuji výsledky, které jsem získala prostřednictvím výše zmíněných dotazníků. Dotazníky obsahovaly ukázky několika milostných básní a ke každé básni se vázal určitý úkol nebo několik úkolů. Na závěr jsem formulovala pár doplňujících otázek, jejichž cílem bylo zjistit oblíbenost četby poezii, tvůrčí činnost v oblasti skládání milostných veršů či návštěvnost veřejných knihoven.

Z výzkumu vyplývá, že studenti ztrácejí zájem o milostnou poezii. Zdá se jim v mnoha případech nesrozumitelná, těžce pochopitelná, jelikož se

snaží porozumět každému verši zvlášť, což je problém a z toho důvodu se obávají samotné interpretace a jsou poezií znechuceni. V básních je často užito cizích slov, která studenti neznají a nebo autor používá složité syntaktické stavby vět. Takle skutečnost vede v mnoha případech k odmítání poezie. Snahou nás učitelů by mělo být přesvědčit žáky, aby na báseň pohlíželi jako na celek, snažit se s žáky o básni diskutovat a případně jim poskytnou doplňující informace sloužící jako podklad následné interpretace.¹

Avšak podle výsledků, které se mi podařilo během mého výzkumu získat, nemůžu stoprocentně tvrdit, že studenti úplně odmítají milostnou poezii, nedokážou ji vnímat a interpretovat. Počet žáků, který jsem oslovila, není na takovéto tvrzení dostatečný. Jen jsem si ověřila svůj vlastní názor, že četba milostné lyriky upadá z důvodu jejího neporozumění a z důvodu preferování jiných zájmů a činností studentů.

Tento výzkum považuji pro svoji budoucí pedagogickou praxi za velmi přínosný. Je potřeba se nad touto problematikou zamyslet a snažit se ji alespoň částečně změnit.

¹ VALA, J. Učitelé a poezie. Dostupný na www.gasbag.wz.cz/tema/rocnik3/cislo8/08-04.htm [cit..27.6.2010]

PŘÍLOHY

Příloha č.1

Dotazník

Milostná lyrika v recepci středoškolských studentů

Milí žáci, obracím se na Vás s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku, který představuje podklad pro moji diplomovou práci. Odpovídejte, prosím, pravdivě. Dotazník je anonymní. Děkuji mnohokrát za vaši spolupráci.

Pohlaví: M/ Ž

Věk:

Ročník:

Studijní orientace: humanitní / technická

Průměrný prospěch: 1 - 2 - 3 - 4 - 5

Typ čtenáře: čtu rád / čtu nerad / nečtu vůbec

Typ osobnosti: introvert / extrovert

Ukázky básní

1.Francesco Petrarca- Zpěvník (CXXVI, v. 40-45)

Z krásných větví padala
(sladce vzpomíná se)
prška květů – na klín déšť jí pad.
Ona sedět zůstala
pokorná v tom jase,
láskyplný liják k ní byl svát.

2.Charles Baudelaire- Splín a ideál (z knihy Květy Zla)

Ach, jak tě miluji přes propasti tvých skutků,
ty stále zamklá a velká vázo smutku,
čím víc mně unikáš, tím víc tě miluji,
čím víc tvé úšklebky a gesta vzdalují
mou náruč od modrých a nekonečných mocí
má lásko, bolesti a ozdobo mých nocí.

3.Tu Mu- Loučení (z knihy Perlový závěs, poezie staré Číny)

Vášeň tak hluboká,
a přec nic nedáváme znát.
Nad zvonícími poháry
na rtech nám hasnou
prázdné úsměvy.
I svíčka má srdce
a lituje,
že se loučíme.
To pro nás teď pláče.
Za slzou slza kane
a bude skapávat
až do bílého dne.

4.S. K. Neumann- Jsi stále se mnou, třeba daleko jsi... (z knihy Zpěvy lásky a nenávisti)

Jsi stále se mnou, třeba daleko jsi,
jsi stále se mnou, i když nechceš být,
a ničemu, co chtěl bych s tebou činit,
nemůžeš zabránit.

Ó nemysli, že to nic neznamená,
že sny a představy jsou pouhý dým ;
v mém mozku divokém a horké krvi
jsi mou a já jsem tvým.

5. František Gellner- Perspektiva (z knihy Po nás at' přijde potopa!)

„Má milá rozmilá, neplakej!
Život už není

Dnes buďme ještě na naší bílé posteli!

Zejtří, co zejtra? Kdožpak ví.
Zejtří si lehneme do

Otázky a úkoly:

Ukázka č. 1:

1. Básník popisuje?

- a) jarní slunečný den
- b) podzimní deštivý den
- c) zimní odpoledne
- d) letní večer

Ukázka č. 2:

- 1. Dokázali byste z těchto veršů popsat básnickovy pocity, se kterými báseň napsal?**
- 2. Čím drží báseň dohromady?**
- 3. Vyberte slova z básně, která jsou pro vás opakem lásky.**

Ukázka č. 3:

- 1. Jak na Vás báseň působí?**

- a) vesele
- b) smutně
- c) bez emocí

- 2. Líbí se Vám?**

- a) líbí
- b) nelíbí
- c) zajímavá
- d) nudná
- e) četl bych ji znovu
- f) nečetl bych ji znovu

Ukázka č. 4:

- 1. O jakou lásku v básni jde?**

- a) šťastnou....oba se vzájemně milují
- b) jednostrannou.....láska není vzájemně opětována
- c) žádnou....jde jen o vzpomínky

Ukázka č. 5:

- 1. Doplň podle rýmu slova, která se ti při čtení této básně vybaví.**

Doplňující otázky:

- 1. Jak často čteš knihy ve svém volném čase?**

- a) denně
- b) několikrát do týdne
- c) 1-2x za měsíc
- d) méně než 1x za měsíc
- e) nikdy

- 2. Čteš rád/ráda poezii?**

- a) ano, baví mě to
- b) ano, ale jen knihy, které si vyberu sám/sama
- c) ne

- 3. Proč čteš?**

- a) pro radost
- b) mám zájem se dozvědět něco nového
- c) nudím se
- d) musím (povinná četba)
- e) jiný důvod- pokud ano, uveď jaký:

4. Zkusil jsi někdy psát verše?

- a) ano
- b) ne

5. Sbíráš milostné básně?

- a) ano, mám rozsáhlou sbírku milostných básní
- b) ano, pár jich mám
- c) ne, ale milostné básně čtu rád/ráda
- d) ne, nezajímá mě to

6. Navštěvuješ veřejnou knihovnu?

- a) ano
- b) ne

7. Co tě baví na hodinách literární výchovy?

- a) čtení poezie
- b) čtení prózy
- c) čtení dramatu
- d) nic, literární výchova mě vůbec nebaví

8. Tento dotazník byl.....(možnost zakroužkovat více odpovědí)

- a) lehký
- b) zábavný
- c) těžký
- d) nudný
- e) zajímavý
- f) nebavil mě
- g) chci ještě další
- h) už nikdy více

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Prameny:

BAUDELAIRE, CH. *Květy zla*. 1.vyd. Praha: Mladá fronta, 1964.

CENEK, S., LIBOSVÁROVÁ, V. *Čítanka III pro střední školy*. 5.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982.

ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika*. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1948.

ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika a další studie ze staré české literatury*. 2.vyd. Praha: Mladá fronta, 1999. ISBN 80-204-0833-9.

GELLNER, F. *Po nás ať přijde potopa*. 2.vyd. Brno: Tribun EU, 2008. ISBN 978-80-7399-385-6.

HOZNAUER, K. a kol. *Čítanka pro 4.ročník středních škol*. 1.vyd. Praha: Fortuna, 1991. ISBN 80-85298-27-9.

HRABÁK, J. a kol. *Čítanka pro druhou třídu gymnasií a pro vyšší odborné školy*. 3.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1952.

KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. ISBN 80-210-1694-9.

MÁCH, K.H. *Máj*. 1.vyd. Praha : Fragment, 2010. ISBN 978-80-253-1065-6.

NEUMANN, S. K. *Zpěvy lásky a nenávisti (výbor z poezie)*. 1.vyd. Praha: Práce, 1977.

PETRARCA, F. *Zpěvník*. 1.vyd. Praha: Československý spisovatel, 1979.

STOČES, F. *Perlový závěs: poezie staré Číny*. 2.vyd. Praha: Mladá fronta, 1994. ISBN 80-204-0507-0.

- Sekundární literatura:

BLAZÍČEK, P. *Kritika a interpretace*. 1.vyd. Praha: Triáda, 2002. ISBN 80-86138-46-1.

ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika*. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1948.

ČERNÝ, V. *Staročeská milostná lyrika a další studie ze staré české literatury*. 2.vyd. Praha: Mladá fronta, 1999. ISBN 80-204-0833-9.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

HAMAN, A. *Úvod do studia literatury a interpretace díla*. 1.vyd. Jinočany: nakladatelství H&H, 1999. ISBN 80-86022-57-9.

CHALOUPKA, O. *Horizonty čtenářství*. 1.vyd. Praha: Albatros, 1971.

CHALOUPKA, O. *Rozvoj dětského čtenářství*. 1.vyd. Praha: Albatros, 1982.

CHALOUPKA, O. *Takoví jsme my, čeští čtenáři*. 1.vyd. Praha: Adonai, 2002.

CHRÁSKA, M. *Hypotézy a jejich ověřování v klasických pedagogických výzkumech*. 1.vyd. Olomouc: Votobia, 2005. ISBN 80-7220-253-7.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. 2.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998. ISBN 80-7067-798-8.

KOŽMÍN, Z. *Interpretace básní*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita pro FF, 1997. ISBN 80-210-1694-9.

KOŽMÍN, Z. *Umění básně*. Brno: nakladatelství K 22a, 1990. ISBN 80-900115-5-1.

KOŽMÍN, Z. *Umění stylu*. 1.vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967.

LEDERBUCHOVÁ, L. *Dítě a kniha- O čtenářství jedenáctiletých*. 1.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86898-01-6.

MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 8073150786.

MIKO, F. *Umenie lyriky*. 1.vyd. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1988.

MUKAŘOVSKÝ, J. *Kapitoly z české poetiky I*. Praha, 1948.

PRUDKÝ, L. Čtenářství očima pedagogů I-XII. *Učitelství noviny*, 1998, roč. 101, č. 22, 23, 26, 29, 30, 31, 36, 38, 41, 44, 45.

PRUDKÝ, L. Výzkumy čtenářských zájmů dětí a mládeže v Liberci. In *Současnost literatury pro mládež*. Liberec: Technická Univerzita v Liberci, 1996.

TOMAN, J. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: CERM, 1999. ISBN 80-7204-111-8.

VALA, J. K reliabilitě měření literární recepce sémantickým diferencíálem. *Pedagogická orientace*, 2003, č. 2, s. 98-103.

VALA, J. Využití metody sémantického diferencíálu v literární výchově. *Pedagogická orientace*, 2003, č. 1, s. 81-89.

ŽILINA, M. *Mýty staré Mezopotámie*. Sumerská, akkadská a chetitská literatura na klínopisných tabulkách. 1. vyd. Praha: Odeon, 1977.

- Internetové odkazy:

ALLFRED, Z. *How can children learn to write poetry*. Dostupný na [www.<http://en.friartikkel.com/How-can-children-learn-to-write-poetry-in-Six-Steps_372/>](http://en.friartikkel.com/How-can-children-learn-to-write-poetry-in-Six-Steps_372/)
[cit. 23.5.2010]

Gymnázium Jakuba Škody- Informace o studiu. Dostupný na [www.<http://www.gjs.cz/gjs.htm>](http://www.gjs.cz/gjs.htm)[cit.16.6.2010]

Jak čtou české děti? Stručná zpráva o výsledcích analýzy. Dostupný na [www.<http://www.gac.cz/documents/nase_prace_vystupy/GAC_CTEN_jak_ctou_ceske_deti_strucna_zprava.pdf>](http://www.gac.cz/documents/nase_prace_vystupy/GAC_CTEN_jak_ctou_ceske_deti_strucna_zprava.pdf)[cit. 5.6.2010]

JONÁK, Z. Úloha emocí při recepci literárního díla. In *RVP metodický portál*. Dostupný na [www. <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1131/ULOHA-EMOCI-PRI-RECEPCI-LITERARNIHO-DILA.html/>](http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1131/ULOHA-EMOCI-PRI-RECEPCI-LITERARNIHO-DILA.html)[cit.15.5.2010]

Křehký svět poezie. Dostupný na [www.<http://automatickepsani.pise.cz/54361-cast-2-milostna-poezie.html>](http://automatickepsani.pise.cz/54361-cast-2-milostna-poezie.html)[cit. 8.5.2010]

Lyrická poezie. Dostupný na [www. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lyrika>](http://cs.wikipedia.org/wiki/Lyrika)[cit.12.4.2010]

Mezinárodní výzkumy čtenářské gramotnosti a výsledky žáků v ČR. Dostupný na [www.< http://ctenar.svkkl.cz/clanky/2008-roc-60/12-2008/tema-mezinarodni-vyzkumy-ctenarske-gramotnosti-a-vysledky-zaku-v-cr-47-289.htm>](http://ctenar.svkkl.cz/clanky/2008-roc-60/12-2008/tema-mezinarodni-vyzkumy-ctenarske-gramotnosti-a-vysledky-zaku-v-cr-47-289.htm)[cit.1.6.2010]

Píseň písní. Dostupný na [www.<http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C3%ADse%C5%88_p%C3%ADsn%C3%AD>](http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C3%ADse%C5%88_p%C3%ADsn%C3%AD)[cit.12.4.2010]

Slovník cizích slov on line. Dostupný na [www.< http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>](http://slovník-cizich-slov.abz.cz/)[cit.12.4.2010]

Sumersko - akkadská literatura. Dostupný na [www.<http://cs.wikipedia.org/wiki/Sumersko-akkadsk%C3%A1_literatura>](http://cs.wikipedia.org/wiki/Sumersko-akkadsk%C3%A1_literatura)[cit.12.4.2010]

Svět plný fantazie: Celé Česko čte dětem. Dostupný na [www.< http://www.fiftyfifty.cz/Svet-plny-fantazie-Cele-Cesko-cte-detem-9309850.php>](http://www.fiftyfifty.cz/Svet-plny-fantazie-Cele-Cesko-cte-detem-9309850.php)[cit.14.6.2010]

VALA, J. Učitelé a poezie. Dostupný na [www.< http://www.gasbag.wz.cz/tema/rocnik3/cislo8/08-04.htm>](http://www.gasbag.wz.cz/tema/rocnik3/cislo8/08-04.htm)[cit..27.6.2010]

Zpráva z konference Současnost literatury pro děti a mládež. In *Inflow.cz*. Dostupný na [www.<http://www.inflow.cz/zprava-z-konference-soucasnost-literatury-pro-deti-mladez>](http://www.inflow.cz/zprava-z-konference-soucasnost-literatury-pro-deti-mladez)[cit.5.6.2010]

SEZNAM ZKRATEK

atd.	a tak dále
tzv.	takzvaný
tzn.	to znamená
tj.	to jest
č.	číslo

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Michaela Šidlová
Katedra:	Český jazyk a literatura
Vedoucí práce:	Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D.
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Milostná lyrika v recepci středoškolských studentů
Název v angličtině:	Amative lyrics in the reception of secondary school students
Anotace práce:	<p>Ve své diplomové práci jsem se věnovala otázce recepce milostné lyriky studenty vyššího gymnázia. Zajímalo mě, jak dnešní mládež vnímá poezii a jaké postavení má četba poezie vedle ostatních volnočasových aktivit. Těmto otázkám se věnuji v praktické části, zatímco teoretická část se zabývá vývojem milostné lyriky, postupy interpretace básně a v minulosti již provedenými výzkumy v oblasti dětského čtenářství.</p>
Klíčová slova:	Poezie, lyrika, milostná lyrika, recepce, interpretace, pubescent
Anotace v angličtině:	<p>In my diploma thesis, I focused on the reception of amative lyrics among grammar school students. I wondered how today young people perceive poetry and what is the position of reading poetry in comparison with other leisure activities. I dealt with these issues in the practical part while the theoretical part deals with the development of amative lyrics, procedures of poem interpretation and researches on children's reading already done in the past.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Poetry, lyrics, amative lyrics, reception, interpretation, pubescent
Přílohy vázané v práci:	Dotazník
Rozsah práce:	100 stran
Jazyk práce:	Český jazyk